

■ ■ ■ ■ ■

PARLAMENTARNA DIPLOMATIJA

Priručnik za poslanike i delegate
Parlamentarne skupštine BiH

PARLAMENTARNA DIPLOMATIJA

*Priručnik za poslanike i delegate
Parlamentarne skupštine BiH*

Impresum

***Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine
Sekretarijat PSBiH***

Za izdavača:
Aljoša Čampara
Sekretar Zajedničke službe PSBiH

Glavna urednica:
Mirsada Bukarić-Kovačević
*rukovodilac Sektora za
međunarodne odnose i protokol*

Urednici:
Dejan Vanjek
Omar Filipović

Saradnici na pripremi priručnika:
Jelena Rajaković
Edina Vejzagić
Marina Mijačević
Tea Mandilović
Senaida Bešlagić
Lara Borovina
Dženana Leper
Enida Mehmedovski
Milena Likokur
Almira Zukić
Devla Velagić

Lektorica:
Lejla Nuhodžić

DTP:
Mirza Latifović

Štampa:

Izdanja Parlamentarne skupštine BiH

Publikacija broj 73.

Misija OSCE-a u BiH podržala je štampanje ove publikacije.

Poštovani,

*P*red vama je Priručnik o međunarodnim i protokolarnim aktivnostima sačinjen u namjeri da vama, poslanicima i delegatima Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, ponudi odgovore i posluži kao osnov za vaš uspješan angažman u realizaciji multilateralnih, bilateralnih i protokolarnih obaveza.

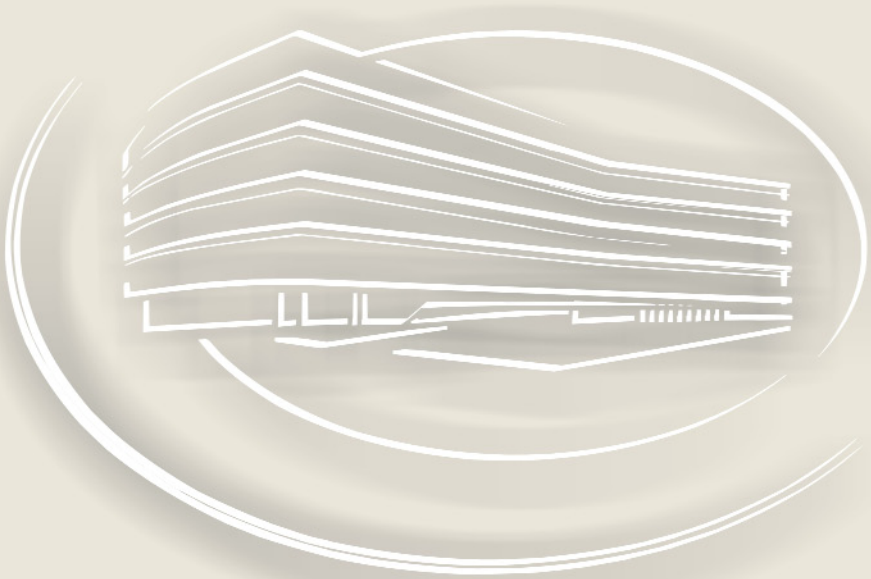
Priručnik je sastavljen iz tematskih cjelina, sistematiziranih na način da vam pruži određena pojašnjenja i osnovne smjernice interparlamentarne saradnje, koja, jačanjem parlamentarne diplomatije na globalnom planu, svakim danom dobiva sve više na značaju.

Posebno mi je zadovoljstvo naglasiti da je Priručnik rađen na bazi dosadašnjih iskustava i praktičnih znanja u ovoj oblasti, nastalih kao rezultat dugogodišnjeg rada zaposlenih u Sektoru za međunarodne odnose i protokol, organizacione jedinice Sekretarijata Parlamentarne skupštine BiH.

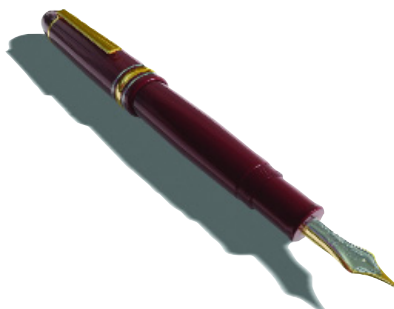
Smatramo da su kombinacija ljudskih i materijalnih resursa Sekretarijata Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine te korištenje relevantne domaće i strane literature iz oblasti međunarodnih odnosa kvalitetan oslonac za izradu ovog dokumenta na koji ćete se moći osloniti u vašem budućem radu.

Aljoša Čampara

PARLAMENTARNA DIPLOMATIJA

Uvod

Parlamentarna skupština BiH je najviši zakonodavni organ sa osnovnom funkcijom definiranom članom III Ustava BiH da: donosi zakone; odobrava budžet i odlučuje o izvorima i iznosu prihoda za finansiranje institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH; potvrđuje imenovanje predsjedavajućeg i članova Vijeća ministara BiH; daje saglasnost za ratifikaciju međunarodnih ugovora i odlučuje o drugim pitanjima neophodnim za provođenje njenih ovlaštenja ili onih dodijeljenih sporazumom entiteta. Aktivnim učešćem na međunarodnom planu, Parlamentarna skupština BiH značajano doprinosi i ostvarivanju vanjsko-političkih prioriteta naše zemlje.

U namjeri da vam predstavimo najvažnije međunarodne aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH na bilateralnom i multilateralnom planu, pristupili smo izradi ovog priručnika, kojim su obuhvaćeni osnovni parametri učešća poslanika i delegata u promoviranju vrijednosti parlamentarizma u BiH i na međunarodnom planu. Posebno mjesto i značaj dat je fenomenu *parlamentarne diplomatije*, zbog sve intenzivnijeg angažmana parlamentaraca u iznalaženju odgovora i adekvatnih rješenja na mnoga pitanja današnjice.

Priručnik o međunarodnim aktivnostima i protokolarnim uputstvima za poslanike i delegate Parlamentarne skupštine BiH koncipiran je tako da se kroz pet zasebnih cjelina ponude najznačajnije informacije o aspektima učešća i predstavljanja najvišeg zakonodavnog organa BiH na međunarodnom planu, usklađenih s utvrđenim prioritetima vanjske politike naše zemlje i opredjeljenjima za unapređenje trajnog mira, sigurnosti, demokratskih, razvojnih i euroatlantskih integracijskih procesa.

Stoga, najznačajnije karakteristike međunarodnog učešća poslanika i delegata Parlamentarne skupštine BiH sadržane su u sljedećim poglavljima:

- I - Smjernice vanjske politike**
- II - Međunarodne aktivnosti PSBiH**
- III - Multilateralna saradnja PSBiH**
- IV - Bilateralna saradnja PSBiH**
- V - Protokolarna i tehnička uputstva**

Sektor za međunarodne odnose i protokol Sekretarijata Parlamentarne skupštine BiH zadužen je za realizaciju svih međunarodnih aktivnosti PSBiH, uključujući tehničke, formalne, protokolarne i druge neophodne radnje (prevođenje, pisanu korespondenciju i sl.).

I - SMJERNICE VANJSKE POLITIKE¹

Međunarodne aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH provode se u skladu s općim principima, pravcima i prioritetima vanjske politike BiH.

I. Principi vanjske politike Bosne i Hercegovine

U skladu s odredbama Ustava BiH, Predsjedništvo BiH nadležno je za vođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine.

Promocija, odbrana interesa i nastupanje u ime Bosne i Hercegovine u međunarodnim odnosima zasnivaju se na odredbama Ustava BiH, zakonima, odlukama i stavovima Predsjedništva BiH, Parlamentarne skupštine BiH, Vijeća ministara BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH.

Bosna i Hercegovina, suverena i međunarodno priznata država, saraduje u međunarodnim, odnosno bilateralnim, regionalnim i globalnim okvirima, a uređuje ugovorene i odnose druge prirode sa svim državama i međunarodnim organizacijama na principima sadržanim u Povelji UN-a, Završnom aktu iz Helsinkija i ostalim dokumentima Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), te općeprihvaćenim principima međunarodnog prava.

¹ http://www.mfa.gov.ba/HTML/Bos/Osnovni_pravci_pol.htm

II. Prioriteti vanjske politike Bosne i Hercegovine

Vanjska politika Bosne i Hercegovine usmjerena je ka unapređenju i očuvanju trajnog mira, sigurnosti i stabilnog demokratskog i ukupnog državnog razvoja, odnosno uključivanju u savremene evropske, političke, ekonomske i sigurnosne integracione tokove. S ciljem promoviranja svojih strateških interesa, Bosna i Hercegovina vodi transparentnu vanjsku politiku u saglasnosti sa sljedećim prioritetima:

- Očuvanje i zaštita nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama;
- Potpuno i dosljedno provođenje Općeg mirovnog sporazuma (OMC);
- Pristupanje Bosne i Hercegovine evroatlantskim integracionim procesima;
- Učešće Bosne i Hercegovine u multilateralnim aktivnostima, posebno u sklopu sistema Ujedinjenih naroda (UN), Vijeća Evrope, Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), Organizacije islamske konferencije (OIC) i dr.;
- Promocija Bosne i Hercegovine kao partnera u međunarodnim ekonomskim odnosima i aktivnosti koje će omogućiti prijem Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i druge međunarodne organizacije i asocijacije.

III. Osnovni pravci i aktivnosti vanjske politike BiH

a) Bilateralne prirode

- Unapređenje saradnje sa susjednim državama – Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom, na osnovama zajedničkog interesa i principima ravnopravnosti, uzajamnog uvažavanja i poštovanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta. Razvoj bilateralnih odnosa s državama članicama Upravnog odbora Vijeća za provođenje mira, Sjedinjenim Američkim Državama, Ruskom Federacijom, Velikom Britanijom, Francuskom, Kinom i ostalim članicama Vijeća sigurnosti UN-a, državama članicama Evropske unije, državama u regionu, državama članicama Organizacije islamske konferencije i ostalim državama koje doprinose obnovi i razvoju Bosne i Hercegovine.
- U skladu s interesima i realnim mogućnostima, uspostava diplomatskih odnosa s državama s kojima to nije postignuto, kao i unapređenje bilateralnih aktivnosti prema državama u regionima, gdje to dosad nije ostvareno;
- Daljnje unapređenje reguliranja bilateralnih odnosa međudržavnim sporazumima od obostranog interesa, naročito u oblasti privrede i stranih ulaganja;
- Jedan od bitnih zadataka diplomatije Bosne i Hercegovine je promoviranje interesa i razvojnih mogućnosti bh. privrede na osnovama utvrđene strategije razvoja zemlje;
- Na bilateralnom planu razvoj saradnje u oblasti nauke i tehnologije, kulture, obrazovanja i sporta, kao važnim pretpostavkama za uključivanje Bosne i Hercegovine u savremene svjetske tokove.

b) Multilateralne prirode

- Strateški prioritet Bosne i Hercegovine je pojačan i sistemski iskorak u smjeru evropskih i transatlantskih integracija, s ciljem poboljšanja i institucionaliziranja međusobne saradnje;
- Dalje približavanje i institucionalizacija odnosa s Evropskom unijom u skladu s Procesom stabilizacije i pridruživanja od velikog su značaja za Bosnu i Hercegovinu. Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU, a potom i njegova potpuna primjena, treba značajno da doprinesu uključivanju BiH u evropske integracione tokove;
- Aktivnostima BiH u sistemu Ujedinjenih naroda i njenim specijaliziranim agencijama podsticat će se programi UN-a namijenjeni Bosni i Hercegovini;
- Intenziviranje aktivnosti za prijem Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO), što će otvoriti vrata za uključivanje u globalne trgovinske tokove;
- Nastavak aktivne saradnje s Organizacijom za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE) u ostvarivanju njenih osnovnih programskih principa. Posebno je naglašena neophodnost realizacije obaveza iz Sporazuma o regionalnoj saradnji (čl. II i V Aneksa 1-V Okvirnog mirovnog sporazuma – OMS), te kontinuirano aktivno učešće predstavnika Bosne i Hercegovine u pregovorima o regionalnoj kontroli naoružanja (čl. V Aneksa 1-B OMS);

- Aktivnosti u odnosu na evroatlantske sigurnosne strukture, s krajnjim ciljem institucionalizacije odnosa sa Sjevernoatlantskim vojnim savezom (NATO); S ciljem daljnjeg razvijanja dobrih odnosa, postizanja trajne stabilnosti, sigurnosti i ekonomskog prosperiteta, posebna pažnja usmjerena je na aktivnosti u okviru regionalne i subregionalne saradnje, prvenstveno insistirajući na konkretizaciji saradnje unutar Centralnoevropske inicijative (CEI), Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF), Inicijative za saradnju država Jugoistočne Evrope (SECI), Jadransko-jonskoj inicijativi, Dunavskom procesu saradnje (DCP), te drugim regionalnim i subregionalnim grupacijama;
- Nastavak saradnje s državama članicama Organizacije islamske konferencije (OIC), posebno u okviru unapređenja privrednih odnosa;
- Nastavak saradnje s Pokretom nesvrstanih država, s težnjom da Bosna i Hercegovina dobije status posmatrača;
- U skladu s interesima i potrebama Bosne i Hercegovine saradnja s Organizacijom američkih država (AOS), Organizacijom afričkog jedinstva (OAU), Asocijacijom država Latinske Amerike (ALADI), Asocijacijom država Jugoistočne Azije (ASEAN) i drugima;
- Na osnovu izraženih interesa, Bosna i Hercegovina učestvuje u realizaciji postojećih i potpisivanju novih međudržavnih sporazuma, s namjerom stvaranja povoljnije atmosfere za privrednu saradnju, te učestvuje u radu multinacionalnih foruma koji se bave ekonomskim razvojem i poboljšanjem privredne razmjene s inozemstvom;

Povelja Kulina bana napisana je 29. avgusta 1189. godine narodnim jezikom i bosanskim pismom bosančicom

II. MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI

PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH

Diplomatija kao instrument provođenja vanjske politike dugo je bila rezervirana isključivo za izvršnu vlast. Članovi parlamenata povremeno su diskutirali o pitanjima vanjske politike, ali im je, generalno, nedostajao neposredniji angažman u vanjskopoličkim aktivnostima.

Posljednjih decenija došlo je do stanovitih promjena u međunarodnim odnosima što je rezultiralo i novinama na planu aktivnijeg angažmana parlamentaraca u provođenju vanjske politike: na međunarodnoj sceni pojavio se fenomen *parlamentarne diplomatije*. Parlamentarci svijeta, pored najvažnije, zakonodavne uloge, počinju se sastajati na raznim međunarodnim forumima kako bi zajednički pokušali dati odgovore na izazove današnjice kao što su: stanje ljudskih prava, sigurnost, ekonomska saradnja, briga za zaštitu okoliša, obrazovanje i druga značajna pitanja. Podsticaj razvoju parlamentarne diplomatije dala je Konferencija predsjednika parlamenata organizirana pod okriljem Interparlamentarne unije 1.9. 2000. godine, odakle je odaslana izuzetno važna poruka: „*Parlamenti utjelovljuju suverenost naroda i mogu potpuno legitimno doprinijeti izražavanju volje države u sferi međunarodnih odnosa*“.

Ambicije parlamentarne diplomatije usmjerene su ka tome da sa parlamentima širom svijeta, osim klasične funkcije ratificiranja međunarodnih sporazuma i nadzora nad izvršnom vlašću, dodaju i nove koje bi podrazumijevale involviranost parlamenata u procese odlučivanja u međunarodnim odnosima.

Sve je više prisutna ideja da parlamentarci kreiraju parlamentarnu dimenziju međunarodne saradnje, pri čemu je i odgovornost parlamenta i parlamentaraca mnogo veća kao i njihova aktivnija uloga na nacionalnom, regionalnom ali i globalnom nivou.

Višestruko je značajno za male i srednje zemlje koristiti potencijale parlamentarne diplomatije – od unapređenja odnosa među državama, rješavanja međudržavnih sporova, uspostavljanja i unapređivanja kontakata, doprinosa unapređenju imidža zemlje do rješavanja značajnih otvorenih pitanja globalne društvene stvarnosti. U tom smislu Parlamentarna skupština BiH se, aktivnim učešćem na međunarodnom planu, sve više uključuje u integracijske procese što u konačnici predstavlja snažnu podršku euroatlantskom putu Bosne i Hercegovine i njenom članstvu u EU.

Saradnja s međunarodnim organizacijama ostvaruje se kroz rad stalnih delegacija Parlamentarne skupštine BiH u: Vijeću Evrope (VE), NATO-u, OSCE-u, Interparlamentarnoj uniji (IPU), Centralnoevropskoj inicijativi (CEI), Parlamentarnoj skupštini Mediterana (PAM), te ad hoc delegacija i učešćem na regionalnim, međunarodnim konferencijama, kolokvijima, seminarima, radionicama, okruglim stolovima i sl. S druge strane, bilateralna saradnja Parlamentarne skupštine BiH s drugim zemljama realizira se susretima na nivou predsjednika parlamenata, grupa prijateljstva, komisija i drugih radnih tijela.

Aspekti multilateralne i bilateralne saradnje Parlamentarne skupštine BiH obrađeni su u posebnim poglavljima ovog priručnika koji se odnose na te segmente.

III. MULTILATERALNA SARADNJA

Multilateralna parlamentarna saradnja odnosi se na sve oblike okupljanja parlamentaraca iz više država ili regiona. U vremenu rastuće međuovisnosti i povezanosti zemalja koje je donijela globalizacija, države su sve manje u mogućnosti da se same suoče s brojnim političkim, ekonomskim, socijalnim, kulturnim, tehnološkim, sigurnosnim i drugim izazovima, te stoga teže razmjeni iskustava okupljajući se u organizacijama kroz koje ostvaruju zajedničke interese, ali i pokušavaju pronaći način da riješe određene specifične interese.

S jedne strane, međuparlamentarna aktivnost djeluje kao dopuna klasičnoj diplomatiji i vanjskim poslovima uopće jer se nacionalni parlamenti „sve više pozivaju da povedu debatu i usvajaju zakone koji se tiču međunarodnih pitanja“.² S druge strane, razmjena iskustava i širenje kontakata među parlamentarima na međunarodnom planu doprinosi usvajanju novih znanja i metoda putem kojih se mogu unaprijediti određena zakonodavna rješenja u zemlji. Multilateralna parlamentarna saradnja poznaje nekoliko različitih oblika: od ad hoc susreta koji okupljaju članove parlamenata za diskusiju o tačno određenoj temi, preko redovnih konferencija, do visokoinstitucionaliziranih oblika saradnje poput međunarodnih parlamentarnih organizacija.

² *Luis Maria De Puig, Međunarodni parlamenti, Parlamentarna skupština BiH, 2009., str. 18.*

Poseban oblik multilateralne parlamentarne saradnje predstavljaju konferencije predsjednika parlamenata koje se mogu održavati u okviru i pod pokroviteljstvom međunarodnih organizacija, ili, jednostavno, na inicijativu i poziv predsjednika parlamenta neke od zemalja, što nerijetko preraste u stalne konferencije. Određene aktivnosti multilateralnog karaktera odvijaju se isključivo na nivou predsjednika parlamenata. Među njima izdvajamo Konferenciju predsjednika parlamenata Jadransko-jonske inicijative i Konferenciju predsjednika parlamenata zemalja učesnica u Procesu za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SEECP).

Delegacije Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim organizacijama

Parlamentarna skupština BiH učestvuje u radu brojnih međunarodnih parlamentarnih institucija posredstvom delegacija koje se imenuju u skladu s članom 173. Poslovnika Predstavničkog doma i članom 170. Poslovnika Doma naroda, pri čemu se vodi računa o odgovarajućoj političkoj i spolnoj zastupljenosti, kao i zastupljenosti domova Parlamentarne skupštine BiH. Dok je u nekim organizacijama Parlamentarna skupština BiH punopravni član, u drugima je u svojstvu pridruženog člana ili pak posmatrača. Aktivnosti delegacija Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim organizacijama odvijaju se u skladu s poslovnima o radu stalnih delegacija koje usvajaju same delegacije, ali i poslovnima ili drugih pravila tih organizacija. Ulaskom u članstvo međunarodne parlamentarne institucije, Parlamentarna skupština BiH obavezuje se na poštivanje osnovnih principa i ciljeva organizacije, ali i na redovno učešće u aktivnostima koje organizacija provodi u svrhu ostvarivanja tih ciljeva. Svaka delegacija ima stručnu podršku sekretara delegacije koji je prati u obavljanju aktivnosti u inozemstvu i u zemlji. Osim toga, delegacije imaju pravo na angažiranje prevodioca.

Interparlamentarna unija

Zemlje članice IPU-a:

Afganistan, Albanija, Alžir, Andora, Angola, Argentina, Armenija, Australija, Austrija, Azerbejdžan, Bahrein, Bangladeš, Bjelorusija, Belgija, Benin, Bolivija, Bosna i Hercegovina, Bocvana, Brazil, Bugarska, Burkina Faso, Burundi, Kambodža, Kamerun, Kanada, Kape Verde, Čile, Kina, Kolumbija, Komoros, Kongo, Kostarika, Obala Slonovače, Hrvatska, Kuba, Kipar, Češka Republika, Demokratska Republika Kongo, Demokratska Narodna Republika Koreja, Danska, Džibuti, Dominikanska Republika, Ekvador, Egipat, El Salvador, Estonija, Etiopija, Finska, Francuska, Gabon, Gambija, Gruzija, Njemačka, Gana, Grčka, Gvatemala, Gvineja Bisao, Madarska, Island, Indija, Indonezija, Islamska Republika Iran, Irak, Irska, Izrael, Italija, Japan, Jordan, Kazahstan, Kenija, Kuvajt, Kirgistan, Demokratska Narodna Republika Laos, Latvija, Libanon, Lesoto, Liberija, Libijska Arapska Džamahirija, Lihtenštajn, Litvanija, Luksemburg, Malavi, Malezija, Maldivi, Mali, Malta, Mauritanija, Mauricijus, Meksiko, Monako, Mongolija, Crna Gora, Maroko, Mozambik, Namibija, Nepal, Holandija, Novi Zeland, Nikaragva, Nigerija, Norveška, Oman, Pakistan, Palau, Palestina, Panama, Nova Gvineja, Papua Nova Gvineja, Paragvaj, Peru, Filipini, Poljska, Portugal, Katar, Republika Koreja, Republika Moldavija, Rumunija, Ruska Federacija, Ruanda, Samoa, San Marino, Sao Tome i Principe, Saudijska Arabija, Senegal, Srbija, Sejšeli, Siera Leone, Singapur, Slovačka, Slovenija, Južna Afrika, Španija, Šri Lanka, Sudan, Surinam, Švedska, Švicarska, Arapska Republika Sirija, Tadžikistan, Tajland, Istočni Timor, Makedonija, Togo, Tunis, Turska, Uganda, Ukrajina, Ujedinjeni Arapski Emirati, Ujedinjeno Kraljevstvo, Ujedinjena Republika Tanzanija, Urugvaj, Venecuela, Vijetnam, Jemen, Zambija, Zimbabve

Pridruženi članovi:

Andski parlament, Centralnoamerički parlament, Istočnoafrička zakonodavna skupština, Evropski parlament, Interparlamentarni komitet Zapadnoafričke ekonomske i monetarne unije, Južnoamerički parlament, Parlament ekonomske zajednice zapadnoafričkih država, Parlamentarna skupštine Vijeća Evrope.

Interparlamentarna unija (IPU)

Interparliamentary Union

Interparlamentarna unija je najstarija i najveća parlamentarna međunarodna mirovna organizacija koja povezuje parlamente različitih zemalja svijeta. Glavna uloga Interparlamentarne unije jeste da putem interparlamentarnog dijaloga postiže svjetski mir i jača demokratiju u svijetu. Interparlamentarna unija ima 155 zemalja članica. Danas je to jedina međunarodna organizacija koja u svoje redove prihvata sve parlamente svijeta. Za njeno stalno predstavništvo izabran je švicarski grad Ženeva.

www.ipu.org

Tokom cijelog 20. stoljeća Interparlamentarna unija bila je i ostala forum na kojem zastupnici nacionalnih parlamenata razmatraju pitanja od međunarodnog značaja i globalne probleme s kojima se svijet suočava. Organizacija djeluje u skladu s idejama vodiljama, a to su: sloboda, mir u svijetu, zaštita ljudskih prava, te jednakost i poštivanje demokratskih principa. U svom radu, Unija je fokusirana na interparlamentarni dijalog, te na taj način podstiče kontakte, koordinaciju i razmjenu iskustava između parlamentaraca različitih zemalja. Tokom godina IPU je pomogla razvoj demokratskih principa i međunarodnih standarda slobodnih izbora te uspostavljanje parlamentarnih sistema u preko 50 zemalja. IPU promovira demokratiju na svjetskom nivou širokom paletom programa, aktivnosti, savjeta i rezolucija kojima jača instituciju parlamenta. IPU podstiče i učešće žena u političkom životu i na tom polju već je postala priznati autoritet. Statut IPU-a nalaže da sve delegacije u svom sastavu moraju osigurati zastupljenost i muškaraca i žena.

Interparlamentarna unija godišnje organizira dva zasjedanja Skupštine (proljetno i jesenje). O vremenu i mjestu zasjedanja odlučuje Upravno vijeće IPU-a sastavljeno od po tri predstavnika svake zemlje članice. Upravno vijeće također bira i predsjednika IPU-a čiji mandat traje tri godine.

Članice Interparlamentarne unije imaju različit broj glasova na skupštin-
skim zasjedanjima, što zavisi od broja stanovnika jedne zemlje. Bosna i
Hercegovina ima ukupno 11 glasova što ne znači da delegacija mora biti
sastavljena od 11 članova.³ Prilikom imenovanja članova stalne dele-
gacije PSBiH u IPU-u vodi se računa o odgovarajućoj zastupljenosti
domova, odgovarajućoj nacionalnoj zastupljenosti kao i o zastupljenosti
opozicije i spolova.

Osim Skupštine, kao glavnog tijela, Interparlamentarna unija ima dva
stalna vijeća: Upravno i Izvršno vijeće, te tri stalna komiteta:

- Komitet za mir i međunarodnu sigurnost,
- Komitet za održivi razvoj, finansije i trgovinu,
- Komitet za demokratiju i ljudska prava.

³ *Nijedan dokument IPU-a ne propisuje broj članova nacionalnih delegacija. Jedini član Statuta IPU-a koji govori o veličini delegacija je član 10. kojim se utvrđuje da na prvom godišnjem zasjedanju nacionalne delegacije ne mogu imati više od osam članova kada se radi o zemljama s populacijom manjom od 100 miliona, dok na drugom godišnjem zasjedanju taj broj ne treba biti veći od pet, odnosno sedam za zemlje s populacijom preko 100 miliona.*

Specifičan način glasanja u Interparlamentarnoj uniji omogućava delegaciji da prilikom glasanja daje svih 11 glasova za neki prijedlog, ali i da recimo da dva glasa za prijedlog i devet glasova protiv prijedloga, odnosno da svoje glasove podijeli na način kako joj odgovara. U slučaju IPU ne radi se o situaciji jedan čovjek-jedan glas, već je delegaciji dato na raspolaganje ukupno 11 glasova, bez obzira na broj prisutnih članova. Sama činjenica da, recimo, jedna zemlja na zasjedanju može imati maksimalno osam ili pet članova, a pri tome ima 13 glasova, ilustrira da broj glasova ne određuje broj članova delegacije.

Uobičajeno je da zemlje u regionu, te zemlje približne veličine i broja stanovnika kao BiH imaju pet do šest članova delegacije. Također je praksa velikog broja zemalja da u članstvu delegacija u IPU-u imaju predsjednike parlamenata. Na taj način IPU služi i kao forum za kontakte i susrete između parlamenata zemalja članica na najvišem nivou.

Osim parlamentaraca, godišnjim zasjedanjima IPU-a obavezno prisustvuju i generalni sekretari parlamenata koji tom prilikom imaju i odvojene susrete kroz Asocijaciju generalnih sekretara parlamenata. Ovu stavku ne bi, ni u kojem slučaju, trebalo zanemariti.

Budući da su pitanja mira i sigurnosti bila uvijek visoko na listi prioriteta, IPU je 1994. godine uspostavila i poseban Komitet za unapređenje poštivanja međunarodnog humanitarnog prava. Godine 1976. IPU je uspostavila i Komitet za ljudska prava parlamentaraca koji ima zadatak da istražuje kršenje ljudskih prava parlamentaraca i pronalazi rješenja za njihovo rješavanje. Organizacija također ima parlamentarni komitet koji pomaže razvijanju zadovoljavajućeg rješenja na Bliskom istoku te grupu koja pomaže unapređenju dijaloga između predstavnika političkih stranaka dva dijela Kipra. Rad u Interparlamentarnoj uniji zasnovan je i na principu geopolitičkih grupa. Trenutno IPU djeluje kroz šest geopolitičkih grupa: Afrička grupa, Arapska grupa, Azijsko-pacifička grupa, Euroazijska grupa, grupa za Latinsku Ameriku i grupa G12+. Ove geopolitičke grupe igraju najznačajniju ulogu u funkcioniranju Interparlamentarne unije budući da svaka grupa odlučuje o svojim metodama rada i donosi zajednički stav o najznačajnijim političkim pitanjima vezanim za države članice grupe.

Bosna i Hercegovina je član grupe G12+ koja obuhvata evropske zemlje, Australiju, Kanadu i Novi Zeland.

*Službeni jezici IPU:
engleski i francuski
Ostali radni jezici:
arapski i španski*

Organization for Security and
Co-operation in Europe

Parlamentarna skupština Organizacije za saradnju i sigurnost u Evropi

Zemlje članice OSCE-a:

Albanija, Andora, Armenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Gruzija, Holandija, Hrvatska, Irska, Island, Italija, Kanada, Kazahstan, Kipar, Kirgistan, Latvija, Lihtenštajn, Litvanija, Luksemburg, Madarska, Malta, Moldavija, Monako, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Ruska Federacija, San Marino, Sjedinjene Američke Države, Slovačka Republika, Slovenija, Srbija, Sveta Stolica, Španija, Švedska, Švicarska, Tadžikistan, Turkmenistan, Turska, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo, Uzbekistan.

Parlamentarna skupština Organizacije za saradnju i sigurnost u Evropi (PS OSCE)

*Parliamentary Assembly of Organisation
for Security and Cooperation in Europe*

www.oscepa.org

Parlamentarna skupština OSCE-a (PS OSCE) je parlamentarna dimenzija OSCE-a kao organizacije osnovane u vrijeme hladnog rata koja je služila prije svega kao forum za dijalog Istoka i Zapada. Skupština je uspostavljena na Pariskom samitu 1990.godine s primarnim ciljem da promovira učešće parlamenata zemalja članica u radu OSCE-a i vremenom se razvila u veoma aktivnog i uvaženog člana OSCE-ove porodice. Njen glavni zadatak je da omogući dijalog između parlamenata, što predstavlja važan aspekt sveukupnih napora u suočavanju sa izazovima demokratije svuda gdje je OSCE prisutan.

Parlamentarna skupština OSCE-a broji 320 članova iz 56 zemalja, koji su mandate dobili od svojih nacionalnih parlamenata i koji se sastaju tri puta

godišnje kako bi diskutirali o pitanjima važnim za aktivnosti i nastojanja OSCE-a. Članovi Skupštine pripremaju deklaracije, saopćenja i preporuke upućene vladama, skupštinama i civilnom društvu o značajnim pitanjima vezanim za promociju ljudskih prava i osnovnih sloboda, ekonomske i ekološke saradnje i vojno-sigurnosnih pitanja. Članovi Skupštine i u svojim matičnim skupštinama raspravljaju o temama koje se tiču OSCE-a.

Danas svaka skupština u svom članstvu ima stručnjake OSCE-a koji su u poziciji da podrže i utiču na politiku OSCE-a. U tom smislu, njihov rad povećava političku odgovornost i legitimitet OSCE-a, a s druge strane poboljšava transparentnost OSCE-ovog rada u svim sektorima. Poseban značaj PS OSCE-a ima u nadgledanju, naročito parlamentarnih, izbora u regionu gdje je OSCE prisutan. Program angažira članove parlamenta zemalja članica da kao stručni posmatrači vode OSCE-ove izborne projekte.

Članovi Skupštine također prate i način na koji OSCE izvršava preuzete obaveze učesćem na tematskim seminarima i konferencijama koje Skupština redovno organizira. Ove rasprave između zasjedanja Skupštine posvećene su specifičnim temama kojima se OSCE bavi, kao što su: sigurnost, manjine, migracije, organizirani kriminal i korupcija itd. Također se bave i regionalnim pitanjima, uključujući izgradnju demokratije u kavaskom i balkanskom regionu, transazijskom dimenzijom OSCE-a, kao mediteranskim i arktičkim regionom. Nadalje, OSCE svake druge godine organizira i konferencije s ekonomskom tematikom.

Sve rasprave u okviru OSCE-a pružaju parlamentarcima mogućnost razmjene mišljenja s kolegama i međunarodnim stručnjacima i produbljivanja svog razumijevanja pitanja značajnih za OSCE u širem kontekstu principa Organizacije i sveobuhvatnog principa sigurnosti. Parlamentarna skupština OSCE-a održava redovnu zvaničnu i nezvaničnu komunikaciju i

saradnju s drugim institucijama OSCE-a, ali i blisku saradnju s Parlamentarnom skupštinom Vijeća Evrope, Skupštinom Zapadnoevropske unije, Evropskim parlamentom i Interparlamentarnom skupštinom Zajednice nezavisnih država, koji imaju status posmatrača u PS OSCE.

Bosna i Hercegovina kao zemlja članica OSCE-a ima pravo na imenovanje tri člana Parlamentarne skupštine BiH za predstavnike u Parlamentarnoj skupštini OSCE-a. Delegaciju Parlamentarne skupštine BiH u Parlamentarnoj skupštini OSCE-a čini tročlana delegacija, a članovi su istovremeno raspoređeni u komitete PS OSCE-a:

*Službeni jezici
u PS OSCE:
engleski,
francuski,
njemački,
talijanski,
ruski i
španski*

- *Opći komitet za politička pitanja i sigurnost*
- *Opći komitet za ekonomska pitanja, nauku, tehnologiju i okoliš*
- *Opći komitet za demokratiju, ljudska prava i humanitarna pitanja.*

Stalna delegacija PSBiH daje veliki doprinos radu PS OSCE-a i putem aktivnog učešća u izbornim posmatračkim misijama, kako u regionu, tako i drugim evropskim zemljama.

Parlamentarna skupština Vijeća Evropea

Zemlje članice Vijeća Evrope:

Albanija, Andora, Armenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Gruzija, Grčka, Island, Irska, Italija, Kipar, Latvija, Lihtenštajn, Litvanija, Luksemburg, Madarska, Makedonija, Malta, Moldova, Monako, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Ruska Federacija, San Marino, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švicarska, Turska, Ukrajina, Velika Britanija*

Zemlje posmatrači: Kanada, Meksiko, Izrael

Status specijalnog gosta u PS Vijeća Evrope ima Bjelorusija

* *Republika Makedonija priznata je kao članica Ujedinjenih naroda pod imenom Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija*

Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PSVE)

Parliamentary Assembly of the Council of Europe

Osnovana kao prva međunarodna organizacija u Evropi nakon Drugog svjetskog rata, Vijeće Evrope (VE) je organizacija koja zauzima posebno mjesto u evropskoj institucionalnoj strukturi zbog značaja osnovnih tema kojima se bavi: zaštita ljudskih prava, demokratija i vladavina prava. Ova organizacija razvila je u svijetu jedinstven mehanizam i pravne instrumente zaštite ljudskih prava. Vijeće Evrope danas obuhvata 47 zemalja sa oko 800 miliona stanovnika.

www.assembly.coe.int

Najveće ostvarenje Vijeća Evrope jeste Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o čijem se provođenju, uz ostala tijela Vijeća Evrope, brine Evropski sud za ljudska prava: institucija koja svakom građaninu čija su ljudska prava ugrožena daje mogućnost da traži ostvarenje svojih prava i zaštiti ljudsko dostojanstvo.

U svrhu ispunjavanja svojih osnovnih ciljeva Vijeće Evrope uspostavilo je mrežu institucija koje nastoje učiniti Evropu boljim mjestom za život. Komitet ministara, Parlamentarna skupština, Evropski sud za ljudska prava, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti, Ured komesara za ljudska prava, Konferencija nevladinih organizacija, Venecijanska komisija, Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nehumanog ili degradirajućeg tretmana ili kazne, te brojna druga tijela i komiteti kroz svoje aktivnosti nastoje osigurati provođenje principa i vrijednosti Vijeća Evrope u oblastima: ljudskih prava, pravnih pitanja, socijalnih i ekonomskih pitanja, okoliša, lokalnih i regionalnih vlasti, obrazovanja, kulture i sporta, pitanja mladih*.

Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PSVE) je savjetodavno tijelo Vijeća Evrope, sastavljeno od članova nacionalnih parlamenata pri čemu je najmanji broj članova koji jedna zemlja može imati dva, a najveći 18. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope broji 318 poslanika – članova Skupštine i isto toliko zamjenika članova. O sastavu delegacija odlučuje svaki državni parlament pojedinačno, pri čemu je potrebno osigurati odgovarajuću zastupljenost političkih stranaka (pozicije i opozicije), te spolnu zastupljenost. U Parlamentarnoj skupštini Vijeća Evrope djeluju političke grupe koje predstavljaju savez stranaka sličnih ideoloških pogleda, a to su: Socijalisti (SOC), Grupa evropskih narodnih stranaka (EPP/CD), Evropska demokratska grupa (EDG), Alijansa liberala i demokrata za Evropu (ALDE) i Grupa ujedinjene evropske ljevice (UEL). Članstvo u političkim grupama nije obavezno, tako da postoji određeni broj članova koji ne pripada ni jednoj grupaciji.

* *Cilj Vijeća Evrope je da postigne veće jedinstvo među svojim članicama s ciljem zaštite i ostvarenja ideala i principa koji su njihovo zajedničko naslijeđe, te omogućavanja njihovog ekonomskog i društvenog napretka
(Član 1. Statuta Vijeća Evrope)*

Za koordiniranje aktivnosti Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope i njeno predstavljanje u vanjskim odnosima zadužen je Biro koji čine predsjednik PSVE, 20 potpredsjednika, predsjedavajući političkih grupa i predsjedavajući komiteta. Članovi Biroa zajedno s predsjedavajućima svih nacionalnih delegacija čine Stalni komitet čiji je glavni zadatak da djeluje u ime Skupštine između zasjedanja.

Parlamentarna skupština Vijeća Evrope u okviru svojih aktivnosti raspravlja o gotovo svim aktuelnim društvenim problemima i političkim događajima i u tu svrhu je osnovano deset stalnih komiteta:

- Komitet za političke poslove
- Komitet za pravne poslove i ljudska prava
- Komitet za ekonomske poslove i razvoj
- Komitet za socijalna, zdravstvena i porodična pitanja
- Komitet za migracije, izbjeglice i stanovništvo
- Komitet za kulturu, nauku i obrazovanje
- Komitet za okoliš, poljoprivredu i lokalne i regionalne poslove
- Komitet za ravnopravnost spolova
- Komitet za poslovnik, imunitete i institucionalna pitanja
- Komitet za poštivanje obaveza i angažmana država članica Vijeća Evrope (Monitoring komitet).

Sjedište Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope je u Strasbourgu (Francuska) gdje se i održava plenarna sjednica podijeljena na četiri dijela koji se održavaju krajem januara, aprila i juna, te početkom oktobra. Sastanci komiteta, uključujući i sastanke Biroa i stalnog komiteta, održavaju se kako za vrijeme plenarnih zasjedanja, tako i između zasjedanja.

*Službeni jezici
PSVE: engleski i
francuski, a kao
radni jezici
koriste se još i
ruski, njemački
i italijanski.*

Odluke koje donosi Skupština Vijeća Evrope donose se u formi rezolucija ili preporuka i, iako nemaju pravno obavezujući karakter, poštivanje tih dokumenata predstavlja izraz privrženosti organizaciji u čije članstvo je zemlja stupila. Pored toga, Skupština se svojom ekspertizom, posebno u oblasti ljudskih prava, nametnula kao respektabilan akter na evropskoj političkoj sceni. Zadužena je za izbor predsjednika Skupštine, generalnog sekretara Vijeća Evrope i njegovog zamjenika, generalnog sekretara Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope, sudije Evropskog suda za ljudska prava, te komesara za ljudska prava.

Delegacija Parlamentarne skupštine BiH ima pet članova i pet zamjenika članova koji su raspoređeni u odgovarajuće političke grupacije i komitete, prema vlastitim preferencijama. Posebna uloga koju imaju članovi delegacije ogleda se u kontaktima s Monitoring komitetom PSVE. S obzirom da je Bosna i Hercegovina od prijema u članstvo Vijeća Evrope pod monitoringom ispunjavanja postprijemnih obaveza, Monitoring komitet PSVE redovno prati situaciju u našoj zemlji i priprema izvještaje na osnovu kojih PSVE donosi rezolucije i preporuke za djelovanje bh. vlasti.

Parlamentarna skupština Mediterana

Zemlje članice PAM-a:

Albanija, Alžir, Andora, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Egipat, Francuska, Grčka, Izrael, Italija, Jordan, Libanon, Libijska Arapska Džamahirija, Malta, Monako, Maroko, Kipar, Palestina, Portugal, Srbija, Slovenija, Sirijska Arapska Republika, Makedonija, Tunis, Turska

Parlamentarna skupština Mediterana (PAM)

Parliamentary Assembly of the Mediterranean

www.apm.org.mt

Parlamentarna skupština Mediterana izrasla je iz Konferencije o sigurnosti i saradnji na Mediteranu, koja se od 1990. godine odvijala pod okriljem Interparlamentarne unije. U Grčkoj (Nafplion) je 2005. godine održana posljednja Konferencija o sigurnosti i saradnji na Mediteranu na kojoj je prihvaćen statut Parlamentarne skupštine Mediterana. Osnovna misija Parlamentarne skupštine Mediterana je okupljanje predstavnika mediteranskih naroda radi uspostavljanja saradnje, dijaloga i boljeg razumijevanja. PAM trenutno okuplja 26 zemalja članica koje u Skupštini imaju jednaka prava, a bave se svim pitanjima i donose važne odluke za sve zemlje u regiji.

Cilj Parlamentarne skupštine Mediterana je promoviranje političkog dijaloga, kulturne i ekonomske razmjene, produbljivanje demokratije i vladavine prava, te poštivanje ljudskih prava.

Parlamentarnom skupštinom Mediterana rukovodi i koordinira Biro, koji čini osam predstavnika jednako zastupljenih sjevernih i južnih zemalja regiona. Preferira se da se odluke u Skupštini donose jednoglasno, ili,

alternativno, većinskim glasanjem. U okviru Skupštine djeluju tri stalna komiteta koji se bave političkim, ekonomskim i socijalnim pitanjima. Statut Skupštine također predviđa uspostavljanje ad hoc komiteta ili specijalnih radnih grupa. Skupštinu i njena operativna tijela opslužuje Sekretarijat. Sjedište Sekretarijata Parlamentarne skupštine Mediterana je na Malti.

*Jedna od inicijativa
poteklih iz
Parlamentarne
skupštine Mediterana
jeste obilježavanje
21. marta kao
Dana Mediterana*

Parlamentarna skupština Mediterana idealno je mjesto za organiziranje diskusija između parlamentaraca, aktera civilnog društva i privatnog sektora i političara. Cilj joj je da postane parlamentarni centar za usavršavanje o mediteranskim pitanjima. Komiteti PAM-a redovno se sastaju kako bi diskutirali o brojnim pitanjima koja se odnose na kulturne, ekonomske, političke i društvene uslove u regionu.

Ta pitanja uključuju regionalnu stabilnost, kulturni dijalog i dobro upravljanje.

Prema Statutu Parlamentarne skupštine Mediterana, Skupština se sastaje jedanput godišnje na redovnom zasjedanju. U pravilu je domaćin godišnjeg zasjedanja jedna od zemalja članica. Sastav Skupštine i proces odlučivanja zasniva se na principu jednakosti zemalja članica.

Delegacije parlamenata država članica sastavljene su od najviše pet članova i treba da imaju predstavnike oba spola. Svaka delegacija ima pravo na pet glasova, uz uslov da su prisutna najmanje dva člana delegacije. Ako je prisutan samo jedan član delegacije, ima pravo samo na jedan glas. Odluke u Skupštini donose se konsenzusom, a u slučajevima kada nije moguće postići konsenzus, Skupština donosi odluke većinom od 4/5. Skupština bira predsjednika i četiri potpredsjednika na period od dvije godine, kao i predsjednike stalnih komiteta.

*Službeni jezici
Skupštine su
engleski, francuski
i arapski jezik*

Biro je odgovoran za koordinaciju i pripremu aktivnosti Skupštine i njenih komiteta, te pomaže predsjedniku u obavljanju njegovih funkcija. Biro se sastoji od predsjednika Skupštine, četiri potpredsjednika i predsjednika tri stalna komiteta. Predsjednik Skupštine saziva Biro najmanje tri puta u toku godine ili kada to smatra neophodnim. Odluke Biroa donose se konsenzusom. Biro je odgovoran za: davanje preporuka o prijemu članova u Skupštinu, kao i suspenziju njihovog članstva, predlaganje mjesta i datuma održavanja sjednica Skupštine, kao i drugih sastanaka, utvrđivanje nadležnosti stalnih komiteta, pripremanje godišnjeg programa rada i budžeta, usvajanje završnog računa za prethodnu fiskalnu godinu (na preporuku imenovanih revizora), predlaganje kandidata za mjesto generalnog sekretara, imenovanje ambasadora dobre volje na prijedlog PAM-a.

Stalni komiteti pripremaju rad Parlamentarne skupštine Mediterana u formi mišljenja i preporuka. Bave se sljedećim pitanjima:

Stalni komitet za političku i sigurnosnu saradnju (Prvi komitet) – regionalna stabilnost: Odnosi između mediteranskih partnera zasnovani na osam principa (suzdržavanje od upotrebe sile, mirno rješavanje međunarodnih sporova, nepovredivost granica i teritorijalnog integriteta država, pravo naroda na samoopredjeljenje i život u miru na svojim teritorijama u okviru međunarodno priznatih granica, suverena jednakost država i nemiješanje u unutrašnje poslove, poštivanje ljudskih prava, saradnja među državama te ispunjavanje međunarodnih obaveza), pitanja mira, sigurnosti i stabilnosti, mjere izgradnje povjerenja, kontrola naoružanja i razoružanje, poštivanje međunarodnog humanitarnog prava i borba protiv terorizma.

Stalni komitet za ekonomsku, socijalnu i saradnju u oblasti okoliša (Drugi komitet) – zajednički razvoj i partnerstvo: globalizacija, ekonomija, trgovina, dugovi, industrija, poljoprivreda, ribolov, zapošljavanje i migracije, populacija, siromaštvo, ljudska naselja, vodeni i energetski resursi, dezertifikacija zemljišta i zaštita okoliša, turizam, saobraćaj, nauka, tehnologija i tehnološke inovacije.

Stalni komitet za dijalog između civilizacija i ljudska prava (Treći komitet): Uzajamno poštovanje i tolerancija, demokratija, ljudska prava, ravnopravnost spolova, prava djece i manjina, obrazovanje, kultura, naslijeđe, sport, mediji i informacije, te dijalog među religijama.

Parlamentarna skupština BiH punopravna je članica i aktivno učestvuje u radu ove parlamentarne asocijacije posredstvom tročlane delegacije. S obzirom da su zemlje unutar PAM-a podijeljene na dvije geopolitičke grupacije – sjever i jug, Bosna i Hercegovina pripada sjevernoj geopolitičkoj grupaciji.

Parlamentarna skupština Organizacije sjevernoatlantske povelje

Zemlje članice PS NATO:

Albanija, Belgija, Bugarska, Češka Republika, Danska, Estonija, Francuska, Grčka, Hrvatska, Island, Italija, Kanada, Latvija, Litvanija, Luksemburg, Madarska, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Sjedinjene Američke Države, Slovačka, Slovenija, Španija, Turska, Velika Britanija

Pridružene članice:

Austrija, Azerbejdžan, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Ermenija, Finska, Makedonija, Gruzija, Moldova, Ruska Federacija, Srbija, Švedska, Švicarska, Ukrajina

Parlamentarna skupština Organizacije sjevernoatlantske povelje (PS NATO)

*Parliamentary Assembly of the North Atlantic
Treaty Organisation*

www.nato-pa.int

Parlamentarna skupština NATO-a je međuparlamentarna organizacija koja okuplja parlamentarce iz 28 država članica i 14 država pridruženih članica. Osnovana je 1955. godine i tada je funkcionirala u formi godišnje konferencije parlamentaraca država članica NATO-a. Ciljevi Parlamentarne skupštine NATO-a mogu se definirati kao:

- podsticanje dijaloga među parlamentarcima o glavnim pitanjima sigurnosti,
- upoznavanje NATO-a i vlada članica NATO-a s mišljenjem parlamentaraca,
- osiguravanje veće transparentnosti politike NATO-a i većeg stepena kolektivne odgovornosti,
- jačanje transatlantskog odnosa,
- pružanje pomoći u razvoju parlamentarne demokratije integriranjem parlamentaraca iz zemalja koje nisu članice Skupštine,
- pružanje direktne pomoći parlamentima koji aktivno traže članstvo u Skupštini,
- unapređenje saradnje sa zemljama Kavkaza i Mediterana,
- pružanje pomoći u razvoju parlamentarnih mehanizama za efikasnu demokratsku kontrolu oružanih snaga.

Parlamentarna skupština NATO-a održava *dva plenarna zasjedanja* godišnje, jedno u proljeće, krajem maja, i drugo u jesen, u oktobru ili novembru. Na *proljetnom zasjedanju* komisije razmatraju svoje izvještaje i sastaju se sa zvaničnicima vlada i ekspertima. Skupština na plenarnoj sjednici razmatra ključne teme i obraćaju joj se državni lideri i lideri međunarodnih organizacija: predsjednik Parlamentarne skupštine NATO-a, visoki zvaničnik države domaćina, generalni sekretar NATO-a i drugi.

Na jesenjem zasjedanju usvajaju se izvještaji komisija i preporuke, koje nisu obavezujuće, ali se upućuju vladama i parlamentima država članica i pridruženih članica. Generalni sekretar NATO-a upućuje pisanu reakciju na preporuke. Na jesenjem zasjedanju parlamentarcima se obraća predsjednik Skupštine NATO-a, visoki zvaničnik države domaćina i generalni sekretar NATO-a. Biraju se zvaničnici Skupštine: predsjednik, pet potpredsjednika i šef finansija. Predsjednik i pet potpredsjednika biraju se na jednogodišnji mandat i jednom mogu biti ponovo izabrani. Šef finansija bira se svake druge godine.

Skupština također ima Biro koji čine predsjednik, pet potpredsjednika, šef finansija i Stalni komitet koji čine po jedan član svake delegacije zemalja članica i predsjednik, pet potpredsjednika i šef finansija.

*Radni jezici
Skupštine su
engleski i
francuski*

Parlamentarna skupština NATO-a ima pet komisija i osam potkomisija. Komisije pripremaju izvještaje i preporuke u vezi s NATO-om, koji se zatim razmatraju na plenarnoj sjednici. Preporuke se nakon usvajanja upućuju parlamentima i vladama država članica i pridruženih članica, NATO-u i drugim međunarodnim organizacijama. Komisijama se, među ostalim, obraćaju visoki vladini zvaničnici. Sve komisije održavaju sastanke za vrijeme proljetnog i jesenjeg zasjedanja. Komisija za odbranu i sigurnost, Komisija za ekonomiju i sigurnost i Politička komisija također se sastaju svakog februara u Briselu s visokim zvaničnicima NATO-a i EU. U okviru komisija postoje potkomisije, koje se detaljnije bave posebnim pitanjima. Osam potkomisija obično se sastaju nekoliko puta godišnje i posjećuju različite zemlje kako bi se upoznale sa situacijom na terenu i o tome pripremile izvještaj.

Komisije:

1. *Komisija za civilnu dimenziju sigurnosti*
Potkomisija za demokratsko upravljanje
2. *Komisija za odbranu i sigurnost*
Potkomisija za transatlantsku saradnju u oblasti odbrane i sigurnosti
Potkomisija za buduće sposobnosti u oblasti sigurnosti i odbrane
3. *Komisija za ekonomiju i sigurnost*
Potkomisija za ekonomsku saradnju Istoka i Zapada
Potkomisija za transatlantske ekonomske odnose
4. *Komisija za politička pitanja*
Potkomisija za transatlantske odnose
Potkomisija za NATO partnerstva
5. *Komisija za nauku i tehnologiju*
Potkomisija za pitanja širenja vojne tehnologije.

Skupština svake godine organizuje tri Rose-Roth seminara i dva seminara Mediteranskog dijaloga, te program za parlamentarce u kojem učestvuju novi članovi parlamenta. Skupština također održava godišnji Parlamentarni transatlantski forum u Sjedinjenim Američkim Državama, na kojem članovi Skupštine s američkim stručnjacima razmatraju transatlantska gledišta o nizu pitanja vezanih za NATO.

Od 25. maja 2007. Parlamentarna skupština BiH u Parlamentarnoj skupštini NATO-a ima status pridružene članice. Delegaciju Parlamentarne skupštine BiH čine tri člana.

Parlamentarna dimenzija Centralnoevropske inicijative

Zemlje članice CEI:

Albanija, Austrija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Češka Republika, Mađarska, Italija, Makedonija, Moldavija, Poljska, Rumunija, Srbija, Slovačka, Slovenija, Ukrajina

Parlamentarna dimenzija Centralnoevropske inicijative (PD CEI)

*Parliamentary Dimension
of the Central European Initiative*

www.ceinet.org

Porijeklo Centralnoevropske inicijative leži u ugovoru koji su u Budimpešti 11. novembra 1989. potpisali: Austrija, Italija, Mađarska i Jugoslavija, kojim se uspostavlja platforma za međusobnu političku, ekonomsku i kulturnu saradnju pod nazivom Kvadragonala. Prijemom Čehoslovačke u maju 1990. godine, inicijativa mijenja ime u Pentagonala, a ulaskom Poljske 1991. godine, promijenila je naziv u Heksagonala. Slijedom promjena u Evropi početkom 90-ih godina 20. stoljeća, otvara se put za prijem novih članova, kako zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza (Bjelorusija, Moldavija, Ukrajina, Čehoslovačka koju zamjenjuju Češka i Slovačka), tako i zemalja bivše Jugoslavije. U toku 1992. godine inicijativa je konačno dobila naziv Centralnoevropska inicijativa. Bosna i Hercegovina postala je članica Centralnoevropske inicijative 17. jula 1992. Danas Centralnoevropska inicijativa u svom članstvu ima 18 zemalja od kojih je devet zemalja koje su ujedno i članice EU, te devet zemalja koje to još uvijek nisu.

Centralnoevropska inicijativa funkcioniše kroz različite strukture:

- vladina dimenzija (održavanje Samita CEI – godišnjeg sastanka šefova vlada, uz istovremeno održavanje ekonomskog foruma, održavanje godišnjeg sastanka ministara vanjskih poslova, ministara ekonomije i drugih ministarskih sastanaka)
- parlamentarna dimenzija CEI pruža parlamentarnu podršku ciljevima Centralnoevropske inicijative
- poslovna dimenzija CEI u kojoj saraduju vanjskotrgovinske komore zemalja članica.

Centralnoevropska inicijativa ostvaruje redovne kontakte s Evropskom unijom i saraduje s drugim međunarodnim organizacijama i institucijama kao što su: OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), Vijeće Evrope, OSCE (Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi), EBRD (Evropska banka za obnovu i razvoj), UNECE (Ekonomska komisija Ujedinjenih naroda za Evropu) i s drugim regionalnim forumima poput Jadransko-jonske inicijative, Dunavskog procesa saradnje, Crnomorske ekonomske saradnje (BSEC), Procesu za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SEECP).

*Službeni jezik
Parlamentarne
dimenzije CEI
je engleski*

CEI predstavlja izraz kohezije i solidarnosti u Evropi i doprinosi realizaciji zajedničkih multilateralnih i bilateralnih projekata, a posebno:

- *jača dobrosusjedske odnose*
- *unapređuje ljudsku dimenziju*
- *promovira saradnju u oblasti nauke i tehnologije, privrede, zaštite okoliša, kao i u trgovini, turizmu i kulturi, te pomaže u specifičnim oblastima saradnje.*

Jedan od glavnih ciljeva Centralnoevropske inicijative jeste da međusobno približi zemlje centralne, istočne i jugoistočne Evrope i da im pruži pomoć u procesu priprema za članstvo u Evropskoj uniji. Predsjedavanje Parlamentarnom dimenzijom rotira se godišnje u skladu s predsjedavanjem na nivou ministara vanjskih poslova i šefova vlada. Rotacija se obavlja na početku kalendarske godine prema abecednom redu imena država članica na engleskom jeziku. Iza Bosne i Hercegovine već stoji uspješno predsjedavanje Centralnoevropskom inicijativom u toku 1997. godine.

Veličina delegacija u Parlamentarnoj dimenziji CEI određuje se na sljedećoj osnovi: tri člana na broj stanovnika do 5 miliona, pet članova na broj stanovnika od 5 do 12 miliona, i sedam članova na broj stanovnika veći od 12 miliona. Po tom osnovu, Bosna i Hercegovina ima pravo na tročlanu delegaciju koju redovno prati sekretar delegacije. Poslovnik PD CEI predviđa da svaki član delegacije može imati po jednog zamjenika, kako bi se osiguralo redovno učešće na susretima unutar parlamentarne dimenzije.

Parlamentarna dimenzija CEI funkcioniše putem:

- Godišnjeg sastanka Parlamentarne skupštine Centralnoevropske inicijative koji se održava u jesen. Na godišnjem sastanku u pravilu učestvuje cijela delegacija zemlje članice;
- Godišnjeg sastanka Parlamentarnog komiteta CEI koji se održava u proljeće. Na tom sastanku učestvuju po dva predstavnika svake zemlje: šef parlamentarne delegacije i jedan član delegacije;
- Stalnog komiteta koji čine predsjednik Parlamentarne dimenzije CEI, dva potpredsjednika, predsjedavajući općih komiteta i predsjedavajući državnih parlamentarnih delegacija. Stalni komitet osigurava kontinuitet i efikasno funkcioniranje Parlamentarne dimenzije CEI između zasjedanja;

Tri opća komiteta:

1. Komitet za političke i unutrašnje poslove, nadležan za politička pitanja od zajedničkog interesa, borbu protiv organiziranog kriminala i terorizma, civilnu zaštitu, migracije, manjine;
2. Komitet za ekonomske poslove, nadležan za poljoprivredu, mala i srednja preduzeća, saobraćaj i komunikacije, međuregionalnu i prekograničnu saradnju, obnovu i razvoj, zaštitu okoliša, energiju i turizam;
3. Komitet za kulturu, nadležan za pitanja kulture, obrazovanja, nauke i tehnologije, pitanja mladih, ljudskih potencijala, informiranja i medija.

Svaka delegacija ima najmanje jednog člana u svakom općem komitetu.

Na sastancima parlamentarne dimenzije CEI usvajaju se završni dokumenti u formi deklaracija i preporuka koje se upućuju nacionalnim parlamentima na razmatranje.

Ostali multilateralni forumi

SEECP - Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi

SEECF - Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF)

South East European Cooperation Process

SEECF predstavlja forum za diplomatski i politički dijalog između Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Grčke Republike, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Moldavije, Rumunije, Republike Srbije, Republike Turske, Republike Hrvatske i Republike Crne Gore. SEECF je sljedbenik Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu uspostavljen na inicijativu EU, a ozvaničen 1999. godine.

Inicijativa je pokrenuta u Sofiji u julu 1996. godine, na sastanku ministara vanjskih poslova zemalja Jugoistočne Evrope, kada je odlučeno da se pokrene dugoročni proces multilateralne saradnje između zemalja članica u sljedećim oblastima:

- Jačanje stabilnosti, sigurnosti i dobrosusjedskih odnosa;
- Ekonomski razvoj;
- Humanitarna, društvena i kulturna pitanja;
- Pravda, borba protiv organiziranog kriminala i trgovine drogama, krijumčarenje vozila i terorizam.

U okviru SEECP-a djeluje parlamentarna dimenzija koja se bazira na godišnjim konferencijama⁴ predsjednika parlamenata zemalja članica ovog foruma. Mada je ideja o institucionalizaciji parlamentarne saradnje u jugoistočnoj Evropi, odnosno uspostavljanju parlamentarne dimenzije SEECP-a, prisutna još od samih začetaka ovog foruma, na konferenciji održanoj u Antaliji, Turska, od 5. do 8. juna 2010., po tom pitanju preduzeti su prvi konkretni koraci. Naime, zemlje članice inicirale su formiranje Radne grupe s ciljem formulacije smjernica i načina za daljnji razvoj parlamentarne dimenzije SEECP-a, što vodi ka uspostavljanju parlamentarne skupštine. Parlamentarna skupština BiH je aktivan učesnik u ovom radnom tijelu kao i u Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi u cjelini.

⁴ *Parlamentarna skupština BiH je, 27.3.2004., u vrijeme predsjedavanja BiH SEECP-om, organizirala godišnju konferenciju predsjednika koja je rezultirala zajedničkom deklaracijom kojom je osnažena dobrosusjedska saradnja u okviru SEECP-a i vlasništvo zemalja članica nad ovim procesom, kao i dat podsticaj za daljnje unapređenje saradnje na različitim poljima s ciljem napredovanja na putu ka evropskim integracijama.*

**Globalna organizacija parlamentaraca
za borbu protiv korupcije**

Globalna organizacija parlamentaraca za borbu protiv korupcije (GOPAC)

Global Organization of Parliamentarians against corruption

GOPAC - Globalna organizacija članova parlamenta za borbu protiv korupcije osnovana je 2002. godine na svjetskoj konferenciji čiji je domaćin bio Parlament Kanade. Jasno definirana misija GOPAC-a jeste smanjenje korupcije kroz poboljšanje efikasnosti rada parlamenata kao institucija koje nadziru rad organa vlasti, gdje članovi parlamenta treba da budu lideri u borbi protiv korupcije. Tome u prilog ide činjenica da parlamenti imaju ustavna ovlaštenja i nadležnosti da svoje organe vlasti pozivaju na odgovornost. Također, u skladu sa svojim političkim i tehničkim mogućnostima ekspertnih organizacija i ključnih aktera, mogu značajno unaprijediti inicijative za borbu protiv korupcije.

Globalna organizacija članova parlamenta za borbu protiv korupcije sastoji se od regionalnih sekcija koje same sobom upravljaju i same se finansiraju kao i od velikog broja parlamentarnih sekcija. Na čelu Globalne organizacije je Globalni upravni odbor koji se sastoji od tri člana iz svake od regionalnih sekcija. Upravni odbor bira predsjednika i Izvršni odbor koji upravlja njegovim poslovima.

Parlamentarne sekcije Globalne organizacije, uz nekoliko izuzetaka, rade u bliskoj saradnji sa sekcijama Organizacije Transparency International u svakoj pojedinoj zemlji, kao i s drugim organizacijama građanskog društva.

Ciljevi zbog kojih je osnovana Regionalna sekcija Globalne organizacije članova parlamenta za borbu protiv korupcije (Globalna organizacija) su:

1. ispunjenje ciljeva GOPAC-a unutar zemalja članica u cilju uspostavljanja principa ponašanja kojima se podstiče transparentnost, odgovornost i dobra uprava;
2. promocija vladavine prava i odgovornosti državnih institucija;
3. izgradnja kapaciteta parlamenata i članova parlamenta u regionu kako bi mogli nadzirati aktivnosti svojih vlada i drugih javnih institucija i da ih na taj način učine odgovornijim za svoj rad;
4. podsticanje i omogućavanje razmjene informacija, znanja i iskustava između svojih članova;
5. razmjena informacija o naučenim lekcijama i pozitivnim iskustvima u vezi s mjerama za borbu protiv korupcije;
6. ohrabrivanje parlamenata i članova parlamenta da donose zakone koji promoviraju dobru upravu, jasnost i odgovornost;
7. promoviranje mjera usmjerenih na efikasnu borbu protiv korupcije i podizanje opće svijesti o pitanju korupcije na svim društvenim nivoima;
8. edukacija članova parlamenta i kreatora politike rada o postojanju, prirodi i načinima borbe protiv korupcije;

9. zagovaranje uključenja mjera za borbu protiv korupcije u sve programe i rad vlade na poboljšanju kapaciteta institucija pojedinih zemalja i regionalnih institucija koje se odnose na efikasnu borbu protiv korupcije;
10. rad s tijelima pojedinih zemalja i regionalnim tijelima na mobilizaciji sredstava za programe borbe protiv korupcije.

Nacionalna sekcija GOPAC-a pri Parlamentarnoj skupštini BiH postoji od juna 2008. godine i ima jedanaest članova.

Uz navedene Parlamentarna skupština BiH ostvarila je značajno učešće i na drugim multilateralnim forumima kao što su: Evropska odbrambena i sigurnosna skupština – Skupština WEU (gdje BiH ima status posmatrača), Euromediteranska parlamentarna skupština (EMPA), Konferencija parlamentarnih komisija za evropske integracije država u Procesu stabilizacije i pridruživanja (COSAP), Jadransko-jonska inicijativa, Cetinjski parlamentarni forum (CPF), Regionalni centar za pomoć u provođenju sporazuma o kontroli naoružanja i verifikaciji (RACVIAC), Crans Montana Forum. Osim toga, poslanici i delegati uključeni su u aktivnosti koje organizira Evropski parlament, kao što su kolokviji, seminari, međuparlamentarni sastanci, kao i razne druge vrste aktivnosti.

IV. BILATERALNA SARADNJA

Bilateralna saradnja predstavlja okosnicu međunarodnih odnosa na čijim osnovama se dalje razvijaju multilateralni i globalni međudržavni odnosi. Općenito, na bilateralnom nivou rješavaju se pitanja i odnosi između dvije zemlje, putem razgovora, dokumenata koji su iz njih proizašli, te praćenja daljnjeg unapređenja tih odnosa.

Prednosti parlamentarne diplomatije na bilateralnom nivou

Na globalnom planu parlamentarna diplomatija postaje sve značajnija. Njen doprinos ogleda se u mogućnostima pronalaska rješenja za sporna pitanja kroz dijaloge i razgovore, ravnopravnim učešćem predstavnika vladajućih stranaka i opozicije, zbog čega otvara vrata tamo gdje su ona zatvorena izvršnoj vlasti. Na taj način stvara se ambijent za jačanje odnosa između zemalja.

Aktivna parlamentarna diplomatija je instrument intenzivnog političkog lobiranja. Redovni kontakti i komunikacija između parlamenata mogu biti veoma značajni za ostvarivanje državnih interesa i usvajanje zakona koji doprinose boljoj saradnji dvije zemlje.

Bilateralni odnosi Parlamentarne skupštine BiH

Međunarodne aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH značajno doprinose ostvarivanju vanjskopolitičkih prioriteta Bosne i Hercegovine, prvenstveno na stvaranju jakih i prijateljskih veza na bilateralnom nivou. U skladu sa zvaničnom politikom Bosne i Hercegovine, daje se prioritet

saradnji sa susjednim zemljama te zemljama članicama Vijeća za provođenje mira, odnosno zemljama članicama EU.

Parlamentarna skupština BiH bilateralnu saradnju ostvaruje na nivou: predsjedavajućih domova, grupa prijateljstva i parlamentarnih tijela: komisija, delegacija i sl.

Bilateralna saradnja na nivou predsjedavajućih i zamjenika predsjedavajućih Doma naroda i Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH: s ciljem promoviranja interesa i razvojnih mogućnosti BiH a na osnovu utvrđene strategije, predsjedavajući i zamjenici predsjedavajućih oba doma Parlamentarne skupštine BiH pokreću bilateralne inicijative i vode intenzivan politički dijalog s predstavnicima parlamenta ali i s najvišim državnim zvaničnicima i diplomatskim predstavnicima drugih zemalja.

Međuparlamentarne grupe prijateljstva Parlamentarne skupštine BiH za bilateralnu saradnju s parlamentarnim tijelima drugih zemalja: prioritetni zadatak međuparlamentarnih grupa prijateljstva je uspostavljanje veza s odgovarajućom parlamentarnom grupom druge države te razvoj i unapređenje bilateralnih odnosa. Međuparlamentarne grupe prijateljstva podstiču unapređenje odnosa i ukupne saradnje stvaranjem klime za brže i efikasnije rješavanje pitanja od zajedničkog interesa, kao i unapređenje prijateljskih odnosa.

Međuparlamentarne grupe prijateljstva čini 6 do 11 članova ravnomjerno zastupljenih iz oba doma, uz poštovanje nacionalne i stranačke strukture Parlamentarne skupštine BiH. Poslanici i delegati opredjeljuju se za međuparlamentarnu grupu prijateljstva na osnovu poznavanja određene zemlje, regije, znanja jezika.

U Parlamentarnoj skupštini BiH formirano je šest grupa prijateljstva:

1. **Grupa za susjedne zemlje** (Srbija, Hrvatska, Slovenija, Crna Gora, Makedonija, Italija, Austrija, Albanija, Grčka, Kipar, Malta)
2. **Grupa za Zapadnu Evropu** (Njemačka, Švicarska, Holandija, Belgija, Luksemburg, Lihtenštajn, Španija, Norveška, Švedska, Danska, Finska, Island, Francuska, Velika Britanija, Irska i Portugal)
3. **Grupa za Srednju i Istočnu Evropu** (Ruska Federacija, Ukrajina, Bjelorusija, Litvanija, Letonija, Estonija, Uzbekistan, Ermenija, Tadžikistan, Turkmenistan, Kirgistan, Kazahstan, Poljska, Češka, Slovačka, Turska, Bugarska, Moldavija, Rumunija, Gruzija i Azerbejdžan)
4. **Grupa za Aziju** (Kina, Indija, Indonezija, Iran, Bangladeš, Filipini, NR Koreja, Republika Koreja, Tajland, Bruneji, Šri Lanka, Laos, Maldivi, Mongolija, Mijanmar, Singapur, Nepal, Vijetnam, Pakistan, Malezija)
5. **Grupa za Afriku i zemlje Bliskog Istoka** (Egipat, Južnoafrička Republika, Libija i ostale zemlje Afrike, Saudijska Arabija, Izrael, Jordan, Liban, Irak, Sirija, Palestina, Kuvajt, Katar, Ujedinjeni Arapski Emirati, Oman, Bahrein i Jemen)
6. **Grupa za Sjevernu i Južnu Ameriku, Australiju, Okeaniju i Japan** (Australija, Novi Zeland, Japan, Okeanija, zemlje Južne Amerike, Kuba, SAD, Kanada i Meksiko)

Međuparlamentarne grupe prijateljstva imaju predsjedavajućeg i dva zamjenika, od kojih su predsjedavajući i prvi zamjenik iz različitih domova, te sekretara koji je službenik Sektora za međunarodne odnose i protokol.

Međunarodno učešće Parlamentarne skupštine BiH odvija se i kroz rad skupštinskih radnih tijela koja svojim redovnim aktivnostima djeluju u smjeru realizacije vanjskopolitičkih ciljeva Bosne i Hercegovine. Posebno aktivno djeluju Komisija za vanjske poslove Predstavničkog doma, Komisija za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda i Zajednička komisija za evropske integracije.

S ciljem saradnje s drugim parlamentima, formiraju se i privremene delegacije i mješovita radna tijela u zavisnosti od prirode međunarodnog događaja. Međunarodna saradnja realizira se i kroz stalne kontakte i usavršavanja službenika Sekretarijata Parlamentarne skupštine BiH, pri čemu se državni službenici, zaposleni u stručnim službama, učešćem na međunarodnim stručnim skupovima, obrazuju i osposobljavaju za što kvalitetniju podršku radu Parlamentarne skupštine BiH.

V. PROTOKOL

Diplomatski protokol⁵ je skup pravila i običaja o ponašanju u međudržavnim odnosima, diplomatskom ophođenju, ceremonijalu i kurtoaziji.

Značajan doprinos u univerzalnoj kodifikaciji navedenih pravila postignut je usvajanjem dvije bečke konvencije: o diplomatskim i konzularnim odnosima, čime su ovim kategorijama dati odgovarajući pravni, vrijednosni i operativni okviri, primjenjivi uprkos razlikama u moći i veličini zemalja i stanju međusobnih odnosa.

Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima propisana su neka ustaljena pravila, čije nepoštivanje može izazvati ne samo diplomatske nesporazume, nego i ozbiljne sporove među državama. Ipak, pravila diplomatskog protokola razlikuju se od države do države. Svaka država ima svoje specifičnosti kada je riječ o međunarodnim odnosima. Ono što je u nekima uobičajeno, u drugima se može smatrati uvredom, te je značajno poznavanje običaja države s kojom se ostvaruje kontakt. Informacije o određenim pravilima i izuzecima dobivaju se posredstvom ambasada, materijala, podsjetnika, platformi, koji pored političkih i ekonomskih podataka sadrže i podatke o kulturi, načinu života, religiji,

⁵ *Sama riječ „protokol“ (grčkog porijekla, i u početku je označavala traku ili pečat koji se lijepio na dokumente kao dokaz njegove izvornosti) danas označava svojevrsni međunarodni sporazum, zbirku pisanih i običajnih normi međusobnog ponašanja država i njihovih predstavnika, kao i posebnu ustanovu ili više njih koje se bave primjenom navedenih normi.*

običajima. Na taj način prevazilaze se i izbjegavaju mogući nesporazumi u razumijevanju tradicionalnih i običajnih normi pojedinih zemalja.⁶ Iz navedenih razloga u protokolarnoj praksi utvrđuje se jednoobraznost protokolarnog ceremonijala.⁷

Polazeći od činjenice da protokolarni poslovi imaju i politički karakter, značajno bi bilo da Predsjedništvo BiH i Parlamentarna skupština BiH dogovore i usklade normiranje i ujednačavanje prakse u saglasnosti s međunarodnim protokolarnim odredbama i sadašnjom praksom u zemlji. S tim u vezi, za rad Protokola bilo bi od posebne važnosti usvajanje jedinstvene *preseans*⁸ liste koju bi Parlamentarna skupština BiH, na prijedlog Predsjedništva BiH, ozvaničila svojim odlukama i potvrdila u oba doma.

Posjete stranih delegacija Parlamentarnoj skupštini BiH realiziraju se prema orijentacionim radnim planovima domova Parlamentarne skupštine BiH. Poziv za posjetu upućuje Parlamentarna skupština BiH preko diplomatsko-konzularnih predstavništava i Ministarstva vanjskih poslova BiH, ali podsticaj može dati i država iz koje delegacija dolazi. Odluke o realizaciji posjeta Parlamentarnoj skupštini BiH donose kolegiji Predstavničkog i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH.

⁶ (pitanje rukovanja - muškarci se u Iranu ne rukuju sa ženama, pitanje žalosti - crna boja žalosti u mnogim evropskim zemljama nije primjerena u Kini, gdje se bijelom bojom iskazuje tuga i sl.)

⁷ Kada je riječ o službenim posjetama stranih državnika i delegacija Bosni i Hercegovini, vodi se računa o sljedećem: utvrđivanje vrste i programa posjete, službene počasti i ceremonije, svečani doček i ispraćaj, pratnja delegacija, objedi, prijemi i kokteli, razmjena suvenira i način finansiranja posjeta. Po pitanju službenih posjeta zvaničnika Bosne i Hercegovine stranim državama, državnim i drugim proslavama i svečanostima najčešće su sljedeće protokolarne aktivnosti: slanje čestitki i polaganje vijenaca, akademije i druge političke, privredne, kulturne i slične manifestacije, uručivanje odlikovanja, jubileji i pokroviteljstva, nacionalne žalosti, sahrane i komemoracije.

⁸ *Preseans* pojednostavljeno znači međusobni rang, odnosno red prvenstva.

Posjete stranih delegacija

Šefovima stranih država, vlada i stranaka, državnim i državno-stranačkim i drugim delegacijama i istaknutim ličnostima na visokom nivou koji dolaze u našu zemlju na poziv najviših zvaničnika, kao i na poziv najviših organa vlasti i drugih institucija, osigurava se odgovarajući protokolarni tretman u Bosni i Hercegovini, te ličnostima koje dolaze na međunarodne skupove i povodom drugih značajnih događaja u našoj zemlji.

Posjete imaju sljedeći karakter:

1. državni
2. poluslužbeni
3. društveno-politički
4. privatni
5. inkognito.

Pod državnim podrazumijevaju se posjete:

- šefa države
- predsjednika skupštine ili parlamenta
- potpredsjednika države
- predsjednika vlade
- potpredsjednika vlade
- ministra vanjskih poslova
- ministra odbrane
- parlamentarnih delegacija ili visokih parlamentarnih zvaničnika
- ostalih resornih ministara
- misije dobre volje
- visokih zvaničnika međunarodnih organizacija

Osnovne protokolarne norme i obilježja državnih posjeta:

- U skladu s protokolarnim normama u zemlji, službene posjete stranih državnika jedne zemlje organiziraju se, u pravilu, jedanput u toku jedne godine. Naredna posjeta stranog državnika, ako dolazi u istoj funkciji, ima poluslužbeni ili privatni karakter;
- Službene posjete se, u pravilu, uzvraćaju;
- Posjete stranih državnika, uključujući i šefove država, kada dolaze na razne međunarodne skupove, na godišnji odmor ili se nalaze na proputovanju i slično, imaju poluslužbeni ili privatni karakter;
- Karakter, posjeta parlamentarnih, kulturnih, privrednih i drugih delegacija utvrđuje se posebno za svaku delegaciju;
- Prilikom službene posjete strani državnici i delegacije stranih država imaju pravo na počasti, privilegije i olakšice koje proizlaze iz imuniteta, u skladu sa njihovim rangom, a koji su regulirani Konvencijom o specijalnim misijama od 8. decembra 1969. Počasti zavise od karaktera posjete i uz imunitete i privilegije također pripadaju članovima službene pratnje i porodici stranog državnika;
- Trajanje posjete zavisi od njenog karaktera i utvrđuje se programom;
- Službeni dio posjete ograničava se na vrijeme utvrđeno programom posjete i obično se ne planira u vrijeme državnih i nacionalnih praznika, kao ni u vrijeme vikenda. U izuzetnim slučajevima može se i tada predvidjeti.

Dužnosti Protokola Parlamentarne skupštine BiH

Značaj i prisustvo protokola odnosi se na sve parlamentarne aktivnosti, kako bilateralnog, tako i multilateralnog karaktera. U tom smislu Protokol Parlamentarne skupštine BiH obavlja široku paletu aktivnosti prilagođenih formatu manifestacije koju prati:

- organizira, koordinira i realizira ceremonijalne i protokolarne manifestacije u kojima uglavnom učestvuju članovi Parlamentarne skupštine BiH (inauguracije, organiziranje svečanih i konstituirajućih sjednica oba doma, polaganje zakletve članova PSBiH, imenovanje članova Vijeća ministara BiH, obraćanje visokih zvaničnika u PSBiH, ceremonijalno potpisivanje akata, nacionalni praznici, državne sahrane, svečani i službeni objedi, prijemi, kokteli i sl.);
- učestvuje u pripremi i realizaciji posjeta i sastanaka delegacija Parlamentarne skupštine BiH u inozemstvu;
- učestvuje u pripremi i realizaciji posjeta stranih šefova država, vlada, ministara, visokih zvaničnika međunarodnih organizacija i drugih VIP ličnosti Parlamentarnoj skupštini BiH.

S ciljem obavljanja adekvatne pripreme za navedene aktivnosti i manifestacije, *Protokol je dužan sačiniti prijedlog programa posjete*, prema uputstvima i sugestijama domaćina posjete i interesima zemlje domaćina. Prijedlog programa se izrađuje, po mogućnosti, 10-15 dana ranije, a detaljni program dva-tri dana prije posjete.

Kada strani državnik dolazi sa suprugom, obično se priprema poseban dio programa za suprugu. Program posjete šefa države Bosni i Hercegovini, predsjednika parlamenta i predsjednika vlade utvrđuje se u saglasnosti s predsjedavajućim Predsjedništva BiH, predsjedavajućim

domova Parlamentarne skupštine BiH, odnosno predsjedavajućim Vijeća ministara BiH. Usvojeni program posjete ne može se mijenjati, osim po izričitoj želji gosta ili zbog neke nepredviđene okolnosti. Program posjete realizira Protokol u saradnji s odgovarajućim državnim organima, kao i organima vlasti na nižem nivou na čijem se području program realizira, kao i s drugim organima i organizacijama koje gost posjećuje.

Kako bi se osiguralo nesmetano odvijanje programa posjete, Protokol Parlamentarne skupštine BiH preuzima niz radnih, protokolarnih i organizacionih mjera u dogovoru s protokolom parlamenta gostujuće države:

- utvrđuje obostrano prihvatljiv termin posjete;
- tačan sastav delegacije;
- imena i funkcije svih članova delegacije;
- usaglašava program boravka delegacije;
- određuje domaćina i sastav naše delegacije za zvanične razgovore;
- pribavlja od MVP-a i drugih nadležnih organa platformu, koja sadrži osnovne teze za razgovore i odgovarajuće informacije o dotadašnjim odnosima i saradnji s tom zemljom, koje uključuju precizan pregled stanja političkih, kulturnih, ekonomskih i konzularnih odnosa;
- organizira prijevoz i smještaj delegacije;
- određuje ličnosti koje će dočekati i ispratiti delegaciju;
- osigurava neophodne odgovarajuće mjere sigurnosti tokom cijele posjete;
- dogovara sastanke i objede;
- dogovara održavanje pres-konferencije;

- utvrđuje jezik na kojem će se razgovori voditi;
- osigurava prevodioce;
- ako delegacija putuje avionom, obavještava aerodrom, policijska i carinska tijela na aerodromu sa svim podacima o letu, vrši rezervaciju VIP salona;
- ako putuje automobilima, Graničnu policiju BiH, kojoj dostavlja sve podatke u vezi s putovanjem;
- uobičajeno je da ambasador zemlje domaćina (koju delegacija posjećuje) bude uključen u realizaciju cjelokupnog programa posjete;
- detaljno određuje sve elemente programa, u zavisnosti od toga s kim delegacija želi održati sastanke i šta sve želi posjetiti (koje organe vlasti i institucije, npr. programom se može predvidjeti: posjeta nekom univerzitetu, bolnici, institutu, privrednom centru, susret s građanima te zemlje koji privremeno ili stalno borave na teritoriji države domaćina, obilazak i razgledanje znamenitosti grada, odlazak iz glavnog grada i obilazak nekih drugih dijelova zemlje... nastoji se izaći ususret posebnim željama gostujuće delegacije, ako je to moguće);
- utvrđuje razmjenu poklona (najčešće se poklanjaju umjetnička djela, kopije arheoloških ili historijskih vrijednosti, rukotvorine, reprezentativne knjige, pića...). Odabir poklona utvrđuje se u skladu s Pravilnikom o međunarodnim aktivnostima Parlamentarne skupštine BiH.⁹

⁹ *Pokloni koje su članovi PSBiH uručivali prilikom dosadašnjih posjeta stranih delegacija su: svilena marama, knjiga „Fojnički grbovnik“, kolekcija srednjovjekovnog novca, znak PSBiH, replika Povelje Kulina bana, bosanski zvekir, replika srednjovjekovnog kovanog novca bosanskog kralja Stjepana Tomaševića, monografija – Safet Zec, knjiga „Sarajevo monografija“, umjetnička djela koja simbolizuju granice BiH sa grbom, kopija stečka iz Kaknja, slika Kastela – Banjaluka, slika Starog mosta – Mostar i mnogi drugi.*

Za realizaciju posjete strane delegacije Parlamentarnoj skupštini BiH, u skladu s općepriznatim protokolarnim normama i protokolarnim uputstvima, potrebno je znati i sljedeće:

Dočeku i ispraćaju predsjednika skupštine ili parlamenta prisustvuje do sedam lica:

- predsjedavajući domova Parlamentarne skupštine BiH,
- zamjenici predsjedavajućih domova Parlamentarne skupštine BiH,
- predsjedavajući Komisije za vanjske poslove Parlamentarne skupštine BiH,
- predsjedavajući Skupštine Grada Sarajeva,
- jedan delegat ili poslanik Parlamentarne skupštine BiH,
- rukovodilac Sektora za međunarodne odnose i protokol,
- šef Odjela za protokol.

Dočeku i ispraćaju parlamentarne delegacije prisustvuju:

- zvaničnici, zavisno od ranga i značaja ličnosti koja predvodi parlamentarnu delegaciju date zemlje,
- predsjedavajući komisija Parlamentarne skupštine BiH,

- predsjedavajući grupa prijateljstva,
- rukovodilac Sektora za međunarodne odnose i protokol,
- šef Odjela za protokol.

Parlamentarnoj delegaciji daje se pratnja saobraćajne policije u skladu s važećim normama sigurnosnih struktura zemlje i njihovim procjenama.

Na prijedlog koordinatora posjete, domaćin posjete određuje počasnu pratnju koju čini neko od državnih zvaničnika zemlje domaćina. Nezvaničnu pratnju čine lica odgovorna za provođenje programa posjete (protokol, sigurnost, oficir za vezu, ljekarska služba), a tehničku pratnju čine lica koja obavljaju tehničke poslove (bagazeri, konobari i dr.). Članove nezvanične i tehničke pratnje određuje Protokol. Za svaku delegaciju određuje se poseban sastav pratnje:

Predsjednike parlamenata na putu po Bosni i Hercegovini prate:

- zamjenik predsjedavajućeg Parlamentarne skupštine BiH,
- predsjedavajući Komisije za vanjske poslove Parlamentarne skupštine BiH ili poslanik /delegat u rangu tog lica
- drugo osoblje koje se delegira u skladu s dogovorom sa Sekretarijatom Parlamentarne skupštine BiH
- šef Protokola.

Objedi

Svečani ručak i večera:

Prilikom službenih posjeta uobičajeno je da se stranom gostu i delegaciji priređuje svečani ručak ili večera. *Svečani karakter* imaju objedi koji se priređuju u čast najviših stranih gostiju i na koji se poziva veći broj visokih zvaničnika BiH. *Radni karakter* imaju objedi na koje se pozivaju obje delegacije koje učestvuju u razgovorima. *Intimni karakter* imaju objedi kojima prisustvuje najuži krug saradnika gosta i domaćina, dok *privatnom objedu* prisustvuju samo gosti.

Programom boravka predviđeno je ko će biti domaćin, gdje i kada će se održati svečani ručak ili večera i ko će prisustvovati. Uobičajeno je da se svečani ručak ili večera priređuje samo jedanput u toku posjete. U poluslužbenom dijelu posjete, ručak i večera svečanog karaktera priređuje se samo u izuzetnim slučajevima.

Na svečane objede koje priređuje predsjedavajući jednog od domova PSBiH poziva se do 40 zvanica. U dogovoru s koordinatorom, odnosno domaćinom posjete, Protokol izrađuje listu zvanica u skladu s preseansom, uključujući goste zvaničnika Bosne i Hercegovine. Protokol priprema pozivnice za goste i pratnju koje uručuje sekretaru delegacije prilikom njenog dolaska u objekat u kojem će delegacija biti smještena, te vrši provjeru ko od zvanica može prisustvovati objedu, nakon čega sastavlja konačnu listu.

Protokol brine o jelovniku, vodeći računa i o izraženim željama gostiju. Priprema na posebnoj mapi plan stola, te na osmišljenim karticama ispisuje imena gostiju. Mapa s planom stola stavlja se na vidljivo mjesto ispred prostorije gdje će se održati ručak ili večera. Česti su slučajevi da

osoblje Protokola upućuje zvanice i sprovodi ih do odgovarajućih mjesta sjedenja. Pri pravljjenju rasporeda za stolom treba voditi računa o preseansu stranih¹⁰ i domaćih zvanica. Predstavnik Protokola uručuje zvanicama kartice prilikom njihovog dolaska. Ako je broj zvanica mali, predstavnik Protokola upoznaje goste s mjestom koje zauzimaju za stolom. Predstavnik Protokola provjerava pripremljenost stola, dočekuje goste i uvodi ih u prostoriju gdje se poslužuje aperitiv. U salu gdje se služi objed posljednji ulaze glavni gosti i domaćin, a ostale zvanice dočekuju stojeći iza svojih mjesta za stolom. Objedi po pravilu traju 1 sat i 30 minuta i uobičajeno je da od stola prvi ustaje domaćin, odnosno domaćica.

Prijem:

Prijemi su jedan od najčešćih oblika susreta diplomata i ljudi iz radne i zvanične sredine države prijema, odnosno sjedišta. Oni mogu biti i zvanični i nezvanični, a povodi su različiti: nacionalni praznik, dolazak novog šefa misije ili odlazak dotadašnjeg, značajan datum iz historije, dolazak državne delegacije itd. Najčešći i skoro redovni su prijemi diplomatskih misija svih država organiziranih povodom nacionalnih praznika njihovih zemalja.

Kod pozivanja na prijeme veoma je važno istaći pravilo nediskriminacije. Ako se poziva diplomatski kor, mogu se pozvati ili svi predstavnici država s kojima država imenovanja održava diplomatske odnose ili niko (poziv samo doajenu diplomatskog kora eventualno ne bi mogao da bude shvaćen kao diskriminacija, s obzirom da on predstavlja čitav kor, odnosno predstavnike svih država). Šef države obično se ne poziva na prijem, osim ako prijem priređuje šef države imenovanja ili mu prisustvuje kao gost. Iako predsjednici vlada u mnogim, naročito značajnim državama, ne odlaze na prijeme, red je da im se pošalje pozivnica.

¹⁰ *Stranim zvanicama koje imaju isti rang kao i domaće zvanice daje se prednost u preseansu.*

Uobičajeno je da prilikom boravka stranih gostiju i drugih prigodnih svečanosti naši visoki zvaničnici priređuju prijeme. Prijem se obično daje u vremenu od 11.00 do 13.00 sati i od 19.00 do 21.00 sat. U pozivnici se označava vrijeme trajanja prijema. Pozivnice za prijem šalju se blagovremeno, po mogućnosti mjesec dana unaprijed, a najkasnije deset dana pred održavanje prijema. Protokol s domaćinom utvrđuje mjesto, datum i vrijeme održavanja prijema i broj zvanica, zatim sastavlja tekst pozivnice, štampa i uručuje pozivnice, dogovara se o vrsti i obimu posluženja na prijemu, te brine o prihvatu zvanica i uređenju prostorija za prijem.

Domaćin dočekuje goste na ulazu prostorije gdje se održava prijem, zadržava se do 15 minuta, a zatim se pridružuje zvanicama. Na ulazu ga zamjenjuje zvaničnik kojeg on odredi ili predstavnik Protokola.

Pozivnica:

Održavanje prijema ili koktela nezamislivo je bez slanja pozivnica svakoj pozvanoj osobi. Pozivnica mora biti štampana na posebnom tvrdom papiru, po mogućnosti bijele boje i mora nositi ime i dužnost onoga koji poziva, te naziv titule i dužnost onoga koji je pozvan. Pozivnica također mora imati datum održavanja prijema, naziv dana, naznaku prigode okupljanja, sat i mjesto prijema. Na kraju se daje i opis odijela koje se traži od gostiju, pri čemu uz odgovarajuće muško odijelo ide i odgovarajuća ženska haljina. U donjem desnom uglu pozivnice sadrže skraćenu napomenu: R.S.V.P., tj. „Molimo odgovor“. Pozivnice za svečanije prilike obično su raskošnijeg izgleda, pri čemu se ipak ne smije preći granica ukusa.

Koktel:

Kokteli se daju u vremenu od 11.00 do 13.00 i od 17.00 do 19.00 sati. Na pozivnici se također označava vrijeme trajanja koktela. U odnosu na prijem, posluž enje na koktelu je manje po obimu i raznovrsnosti. Vrsta posluž enja ne treba da pređe uobičajeni obim predviđen za priliku. Domaćin, u dogovoru s Protokolom i odgovarajućom službom, prethodno utvrđuje narudžbu za nabavku posluž enja i samo u izuzetnim prilikama može je naknadno mijenjati.

Rezime:

Mnogo je činjenica koje ne pripadaju striktno protokolu, pravila uljudnog ponašanja u svakodnevnom životu, koja se ponekad zaboravljaju u praksi i u krugovima diplomata. Za vrijeme zvaničnih prijema i sličnih manifestacija nije uljudno jesti (pa čak ni piti) za vrijeme govora domaćina i visokih gostiju. Također, nije preporučljivo u svečanim prilikama, kada se prvih nekoliko redova rezervira za goste određenog ranga (obično za članove vlade i eventualno šefove diplomatskih misija), sjedati na ta mjesta ako već nisu primjerena vašem rangu, jer to domaćin može ocijeniti kao nepristojno ponašanje.

Ako se radi o učešću na skupovima u zatvorenim prostorijama gdje govori šef države, predsjednik vlade ili neki drugi visoki zvaničnik, nije preporučljivo skup napuštati ranije, do završetka izlaganja i dok se glavni gosti ne povuku iz sale.

Intimizacija u diplomatiji nije općeprihvaćena kategorija. Strane ambasadore, ministre i više zvaničnike, ako s njima ne postoji neka bliskost, treba oslovljavati sa “ekselencijo” i u pismenoj i u usmenoj komunikaciji. Izuzetak je Velika Britanija, gdje je korištenje ovog izraza neuobičajeno: lordovi se oslovljavaju sa “ser” uz lično ime, nikako prezime.

Protokol je veoma značajan u diplomatskoj komunikaciji. Postoje obavezna pravila koja se striktno moraju poštovati, a to je pitanje preseansa u službenim poslovima i prilikama, kao i poštovanje odluke organizatora, odnosno domaćina o vremenu i mjestu održavanja skupa, prijema ili objeda, kao i o propisanom odijelu. *Protokol je potrebno uvažavati, ali ga ne treba kruto provoditi.*

TEHNIČKA UPUTSTVA SEKTORA ZA MEĐUNARODNE ODNOSE I PROTOKOL: ZADACI I ULOGA

Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je za koordinaciju i realizaciju svih međunarodnih aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH. *U skladu s obavezama iz člana 61. stav (1) Pravilnika o međunarodnim odnosima*, Sektor za međunarodne odnose i protokol priprema nacrt okvirnog godišnjeg plana međunarodnih aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH. On se radi na osnovu kriterija, programa rada i planova redovnih zasjedanja međunarodnih organizacija u kojima je Bosna i Hercegovina stalna članica, u statusu pridružene članice ili posmatrača, te na osnovu pristiglih poziva i sugestija za održavanje bilateralnih i drugih posjeta, konferencija i seminara. Ovim planom trebalo bi da budu obuhvaćeni i prijedlozi okvirnih aktivnosti zajedničkih komisija i komisija oba doma PSBiH, kao dio njihovih orijentacionih radnih planova.

Kriteriji za realizaciju međunarodnih aktivnosti

Slijedom opredjeljenja oba kolegija Parlamentarne skupštine BiH, dosadašnjom praksom i iskustvima stečenim u realizaciji međunarodnih aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH, usklađenih s vanjskopolitičkim prioritetima Bosne i Hercegovine, utvrđeni su kriteriji o učešću poslanika i delegata na međunarodnim konferencijama, skupovima, seminarima, okruglim stolovima, bilateralnog i multilateralnog karaktera koji se odnose na sljedeće:

1. Sve međunarodne aktivnosti podređene su održavanju sjednica Parlamentarne skupštine BiH, čime se ne dovodi u pitanje učešće poslanika i delegata, odnosno kvoruma i glasanja na sjednicama.
2. Daje se prioritet učešću poslanika i delegata na skupovima koji jačaju parlamentarnu saradnju sa susjednim zemljama, zemljama regiona i članicama Evropske unije.
3. Daje se prioritet učešću poslanika i delegata, članova stalnih delegacija i komisija na redovnim sastancima međunarodnih organizacija u kojima Bosna i Hercegovina ima status stalnog, pridruženog člana ili posmatrača. Ove obaveze proizilaze iz redovne novčane participacije Bosne i Hercegovine u budžetima međunarodnih organizacija.
4. Daje se prioritet učešću na međunarodnim skupovima koje finansira organizator.
5. Prilikom određivanja delegacija za učešće na međunarodnim skupovima i međunarodnim posjetama, potrebno je voditi računa o ravnopravnoj zastupljenosti domova Parlamentarne skupštine BiH te nacionalnom sastavu delegacije u skladu sa principom konstitutivnosti naroda u Bosni i Hercegovini.

Odluke o međunarodnom učešću poslanika i delegata Parlamentarne skupštine BiH

Pozivi i prijedlozi za međunarodno učešće poslanika i delegata Parlamentarne skupštine BiH, zaprimljeni putem Sektora za međunarodne odnose i protokol, pisarnice, ili nekog od zvanično evidentiranih faksova

(kabineta predsjedavajućih i zamjenika PD i DNPSBiH) ili na bilo koji drugi način, dostavljaju se u Sektor za međunarodne odnose i protokol radi pripreme (prevođenje s engleskog i francuskog na jezike u službenoj upotrebi u BiH). Nakon toga, oni se uvrštavaju u Informaciju o međunarodnim aktivnostima, koja se na sjednicama kolegija prezentira s ciljem donošenja adekvatnih odluka.

Kolegiji Predstavničkog i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH nadležni su za donošenje odluka o učešću poslanika i delegata u međunarodnim aktivnostima. Kolegij Predstavničkog doma donosi odluke za učešće poslanika, a Kolegij Doma naroda za učešće delegata, dok se odluke za članove stalnih delegacija, zajedničkih komisija i ad hoc mješovitih delegacija moraju potvrditi na kolegijima oba doma Parlamentarne skupštine BiH.

Sjednicama kolegija Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH redovno prisustvuje odgovorno lice iz Sektora za međunarodne odnose i protokol koje priprema informaciju o aktuelnim međunarodnim aktivnostima, te obrazlaže potrebu donošenja odluka o učešću predstavnika Parlamentarne skupštine BiH na međunarodnim skupovima, u skladu s važećim kriterijima. Odluke se, prema utvrđenoj proceduri, pripremaju u Sektoru za međunarodne odnose i protokol prema zapisniku sa sjednica kolegija i dostavljaju predsjedavajućim Predstavničkog doma, ako se radi o učešću poslanika, Kolegiju Doma naroda ako je riječ o delegatima, odnosno i jednom i drugom predsjedavajućem ako se odnose na učešće članova stalnih delegacija, zajedničkih komisija i ad hoc mješovitih delegacija koji se delegiraju iz oba doma Parlamentarne skupštine BiH.

Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je za realizaciju tehničkih detalja koji proizilaze iz svih međunarodnih aktivnosti poslanika, delegata i zaposlenih u Sekretarijatu.

Priprema potrebnih dokumenata

Sektor za međunarodne odnose i protokol, u saradnji s Ministarstvom vanjskih poslova BiH, priprema podsjetnike o zemljama koje posjećuju poslanici i delegati Parlamentarne skupštine BiH s ciljem učešća na međunarodnim konferencijama, bilateralnim posjetama, seminarima, te u svrhu adekvatne pripreme za susret s delegacijama koje posjećuju BiH.

Ako se radi o bilateralnim posjetama Parlamentarnoj skupštini BiH, delegacija parlamenta drugih zemalja, pripremaju se *teze za razgovore*, usklađene s prijedlozima drugih državnih institucija (Predsjedništvo BiH, Vijeće ministara BiH) čiji se predstavnici, također, sastaju s njima.

Zaposleni u Sektoru za međunarodne odnose i protokol BiH koji obavljaju funkcije sekretara stalnih i zajedničkih delegacija Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim organizacijama (VE, OSCE, NATO, IPU, PAM, CEI, GOPAC) pripremaju posebne podsjetnike, pomažu u pisanju obraćanja (izlaganja) poslanika i delegata, osiguravaju adekvatan i blagovremen prijevod materijala i dokumenata, vrše registraciju učesnika na konferencijama i održavaju stalnu vezu s organizatorima skupova.

Utvrđivanje sastava delegacije

U skladu s utvrđenim Kriterijima o učešću poslanika i delegata Parlamentarne skupštine BiH u realizaciji međunarodnih aktivnosti, kolegiji Predstavničkog doma i Doma naroda donose odluke i daju nalog o njihovoj realizaciji Sektoru za međunarodne odnose i protokol. Sastav delegacije Parlamentarne skupštine BiH u bilateralnim posjetama parlamentima drugih zemalja određuju članovi kolegija, vodeći računa o nacionalnoj i zastupljenosti članova oba doma. U principu, delegaciju

Parlamentarne skupštine BiH čine: predsjedavajući i zamjenici, predsjedavajući grupe prijateljstva sa zemljom koja se posjećuje ili poslanici /delegati shodno odlukama kolegija, zaposleni u Sektoru za međunarodne odnose i protokol zadužen za tehničke i protokolarne detalje, te prevodilac.

Odluku o učešću stalnih delegacija donose kolegiji domova na prijedlog predsjedavajućih stalnih delegacija. U skladu s poslovnica o radu stalnih delegacija i Pravilnikom o međunarodnim aktivnostima, imenovanje članova delegacije vrši se prema dogovoru unutar stalnih delegacija. Ovim je dokumentima regulirano učešće imenovanih sekretara iz Sektora za međunarodne odnose i protokol u realizaciji međunarodnih aktivnosti članova stalnih delegacija Parlamentarne skupštine BiH.

Isti princip utvrđivanja sastava delegacija primjenjuje se i na članove komisija domova Parlamentarne skupštine BiH kao i na članove zajedničkih komisija i sekretara. U saradnji sa Sektorom za međunarodne odnose i protokol, sekretari komisija pružaju svu potrebnu stručnu i tehničku podršku u realizaciji angažmana članova komisija u međunarodnim aktivnostima. Isti principi primjenjuju se u slučajevima posjete stranih delegacija Parlamentarnoj skupštini BiH, za šta je, također, potrebno da kolegiji oba doma donesu odluke o sastavu delegacije koja će učestvovati na sastancima, zvaničnim objedima i biti u pratnji prilikom obilaska određenih znamenitosti. U poglavlju „Protokol“ ovog priručnika detaljnije su opisane obaveze i dužnosti domaćina prilikom realizacije svih vrsta posjeta Parlamentarnoj skupštini BiH.

Avionske karte

Sektor za međunarodne odnose i protokol vrši rezervaciju i kupovinu aviokarata za poslanike, delegate, te službenike Sekretarijata Parlamentarne skupštine BiH. U skladu s donesenim odlukama kolegija oba doma Parlamentarne skupštine BiH, vrše se blagovremene rezervacije, a kupovina karata nekoliko dana prije putovanja (shodno odredbama Okvirnog sporazuma o nabavci usluga, prodaje aviokarata i organiziranja putovanja, sklopljenim s agencijom odabranom na tenderu).

Otkazivanje putovanja nakon što je avionska karta izdata vrši se prema pravilima avioprijevoznika, a koja se odnose na primijenjenu tarifu/cijenu karte. Za potrebe putovanja poslanika/delegata Parlamentarne skupštine BiH izdaju se uglavnom karte za ekonomsku klasu. Pri tome je bitno naglasiti da cijena zavisi od raspoloživosti mjesta u traženoj klasi. *Sjedišta u okviru ekonomske klase ne prodaju se po istoj cijeni, ona su podijeljena u potklase i ne razlikuju se po kvalitetu nego po cijeni i uslovima putovanja. Što je karta jeftinija i boravak na destinaciji na koju se putuje kraći, to su pravila u vezi sa izmjenama restriktivnija.*

U općim uslovima prijevoza putnika i prtljaga svih avioprijevoznika navodi se da neke promjene u ruti putovanja neće rezultirati promjenom cijene, a druge, kao što su npr. promjena mjesta polijetanja ili promjene smjera putovanja, mogu rezultirati povećanjem cijene. Mnoge su posebne tarife valjane samo za putovanje u danima i na letovima naznačenima na putnoj karti i ne mogu se mijenjati. *Promijeniti se mogu smo uz prethodno plaćanje dodatne naknade.* Prema utvrđenim uslovima prijevoza putnika, određene tarife imaju uslove koji ograničavaju ili isključuju pravo putnika na izmjene rezervacija. To su obično najjeftinije tarife, koje su ujedno i najrestriktivnije. *Izdane avionske karte sa oznakom non-refundable su najrestriktivnije i ne podliježu promjenama. Povrat novca koji je uvijek*

moguće izvršiti ako se putovanje ne obavi odnosi se na povrat aerodromskih taksi koje su uračunate u ukupnu cijenu karte. Povrat novca za već izdatu kartu u slučaju kada je putnik spriječen oputovati zbog smrti člana uže porodice ili bolesti putnika, moguće je izvršiti uz priloženi ljekarski nalaz ili smrtovnicu. Navedene restrikcije odnose se na ekonomsku klasu, dok je biznis klasa mnogo fleksibilnija i u većini slučajeva moguće je izvršiti povrat novca.

Ako se iz opravdanih razloga avionska karta otkazuje nekoliko dana pred polijetanje, Parlamentarna skupština BiH dužna je dostaviti adekvatna obrazloženja, potkrijepljena odgovarajućom ljekarskom (ili drugom validnom) dokumentacijom kojom se potvrđuje nemogućnost putovanja poslanika /delegata u predviđeno vrijeme, što u krajnjem slučaju iziskuje plaćanje dijela karte (oko 200 KM). U slučaju da poslanik ili delegat ne oputuje na planirano putovanje i pritom ne obavijesti Sektor za međunarodne odnose i protokol, odnosno agenciju odabranu na tenderu za nabavku aviokarata, cjelokupni iznos karte ide na teret poslanika/delegata.

Članovi kolegija oba doma Parlamentarne skupštine BiH, shodno odluci Ministarstva finansija i trezora BiH, mogu koristiti poslovnu (business), a poslanici i delegati ekonomsku (economy) klasu.

Hotelski smještaj

Rezervacije smještaja-hotela za delegacije Parlamentarne skupštine BiH, koje učestvuju u realizaciji međunarodnih aktivnosti, blagovremeno vrši Sektor za međunarodne odnose i protokol, vodeći računa o kvalitetu hotelskih usluga prilagođenih rangu delegacija. U slučaju potrebe otkazivanja potvrđenih rezervacija hotela, potrebno je uvažavati uslove za otkazivanje koji su propisani poslovnom politikom hotela. U protivnom, Parlamentarna skupština BiH snosi troškove kršenja prihvaćenih uslova.

U okviru svojih nadležnosti Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je i za organiziranje smještaja u hotelima u zemlji za poslanike i delegate u skladu s Okvirnim sporazumom o nabavci usluga hotelskog smještaja* za članove Parlamentarne skupštine BiH, od 30.8.2010. Prema odredbama sporazuma poslanici i delegati Parlamentarne skupštine BiH imaju pravo koristiti usluge hotelskog smještaja za jednu osobu na bazi noćenja s doručkom u sljedećim hotelima: Europa, Holiday Inn, Radon Plaza, Sarajevo, Hollywood, Hecco, Saraj, Vučko, Beograd, Terex. Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je za rezervaciju smještaja i otkazivanje rezervacije (do dva dana ranije) poslanika i delegata Parlamentarne skupštine BiH, koji ne koriste naknadu za odvojeni život i smještaj.

Biometrijski pasoši

Poslanici i delegati, kao i članovi uže porodice (suprug/supruga, djeca) predsjedavajućeg/zamjenika predsjedavajućeg Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH imaju pravo na biometrijski diplomatski pasoš. Sektor za međunarodne odnose i protokol, uz podnesenu odgovarajuću dokumentaciju poslanika/delegata Parlamentarne skupštine BiH, zadužen je za posredovanje u izradi biometrijskih diplomatskih pasoša i viza prema nadležnom organu - Ministarstvu vanjskih poslova BiH, koji izdaje pasoše na pet godina uz diplomatsku vizu u trajanju od godinu dana. Prilikom podnošenja zahtjeva za izradu novog biometrijskog diplomatskog pasoša, Sektor za međunarodne odnose i protokol poslanici/delegatima Parlamentarne skupštine BiH zakazuje termin u Ministarstvu vanjskih poslova BiH.

* *Okvirni sporazum o nabavci usluga prodaje avio karata i organizovanja putovanja za potrebe Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine zaključuje se nakon provedenog otvorenog postupka javne nabavke u skladu sa članom 32. Zakona o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06, 70/06, 12/09 i 60/10) i člana 4. stav 5., 6 i 7. Pravilnika o internim procedurama u postupku javnih nabavki u Sekretarijatu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.*

Nosioci biometrijskih diplomatskih pasoša oslobođeni su viza za sve zemlje članice šengena, *ali uz važeću diplomatsku vizu*. Mjesec dana prije isteka diplomatske vize, potrebno je da poslanici/delegati dostave pasoš Sektoru za međunarodne odnose i protokol PSBiH, kako bi se viza mogla produžiti. U slučaju da su stranice pasoša ispunjene prije isteka, pasoš se također dostavlja Sektoru za međunarodne odnose i protokol, koji će dalje uputiti u proceduru za poništenje i izradu novog biometrijskog diplomatskog pasoša.

Sektor za međunarodne odnose i protokol Sekretarijata Parlamentarne skupštine BiH

Sektor za međunarodne odnose i protokol je organizaciona jedinica Zajedničke službe Parlamentarne skupštine BiH zadužena za pripremu i realizaciju njenih međunarodnih aktivnosti. U skladu s tim, daje stručnu, profesionalnu i odgovornu pripremu međunarodnog učešća poslanika, delegata i službenika, te uspostavlja, razvija i unapređuje kontakte s parlamentima širom svijeta.

Tokom godina, Sektor za međunarodne odnose i protokol, proaktivnim pristupom i inicijativama, izrastao je u kvalitetnu i osposobljenu službu s osnovnim ciljem očuvanja, izgradnje imidža i afirmacije Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim i međuparlamentarnim odnosima.

U kontekstu navedenog poseban značaj pridaje se kvalitetnoj i uspješnoj komunikaciji s poslanicima i delegatima, jer samo dobra saradnja između parlamentaraca i zaposlenih u Sektoru za međunarodne odnose i protokol može polučiti očekivane rezultate.

Želimo izraziti duboko uvjerenje da je ovim priručnikom kompleksna problematika međuparlamentarne saradnje svima postala dostupnija.

Sektor za međunarodne odnose i protokol čine Odjel za saradnju s međunarodnim organizacijama (multilateralni odnosi) i Odjel za protokol i bilateralne odnose.

Tim Sektora za međunarodne odnose i protokol.

Mirsada Bukarić-Kovačević, rukovodilac Sektora

Odjel za saradnju s međunarodnim organizacijama (multilateralni odnosi)

Dejan Vanjek,
 šef Odjela
Edina Vejzagić,
 viši stručni saradnik za saradnju s međunarodnim organizacijama
Tea Mandilović,
 stručni saradnik za saradnju s međunarodnim organizacijama
Sevda Valjevčić,
 stručni saradnik za saradnju s međunarodnim organizacijama
Senaida Bešlagić,
 stručni saradnik za saradnju s međunarodnim organizacijama

Odjel za protokol i bilateralne odnose

Jelena Rajaković,
 šef Odjela
Lara Borovina,
 viši stručni saradnik za protokol i bilateralne odnose
Amila Žujo,
 viši stručni saradnik – prevodilac za engleski jezik
Dubravka Ištuk-Pavlović,
 viši stručni saradnik – prevodilac za engleski jezik
Dženana Leper,
 stručni saradnik za protokol i bilateralne odnose
Marina Mijačević,
 stručni saradnik za protokol i bilateralne odnose
Enida Mehmedovski,
 administrativno-tehnički saradnik
Milena Likokur,
 administrativno-tehnički saradnik
Almira Zukić,
 administrativno-tehnički saradnik

Sadržaj

<i>Uvod</i>	5
<i>I - SMJERNICE VANJSKE POLITIKE</i>	7
<i>II - MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH</i>	13
<i>III - MULTILATERALNA SARADNJA</i>	15
<i>Interparlamentarna unija (IPU)</i>	19
<i>Parlamentarna skupština Organizacije za saradnju i sigurnost u Evropi (PS OSCE)</i>	25
<i>Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PSVE)</i>	29
<i>Parlamentarna skupština Mediterana (PAM)</i>	35
<i>Parlamentarna skupština Organizacije sjevernoatlanske povelje (PS NATO)</i>	41
<i>Parlamentarna dimenzija Centralnoevropske inicijative (PD CEI)</i>	47
<i>Ostali multilateralni forumi</i>	51
<i>SEECF - Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF)</i>	53
<i>Globalna organizacija parlamentaraca za borbu protiv korupcije (GOPAC)</i>	57
<i>IV - BILATERALNA SARADNJA</i>	61
<i>V - PROTOKOL</i>	65
<i>Tehnička uputstva Sektora za međunarodne odnose i protokol: Zadaci i uloga</i>	79

PARLAMENTARNA DIPLOMATIJA

